

A migrációs narratívák keletkezése és mozgása

Magyarország

Gerő Márton¹, Pokornyi Zsanett², Sik Endre³, Surányi Ráchel⁴

2024. Január

BRIDGES Working Papers 31

This project has received funding from the European Union's Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement No 101004564

¹ ELTE TáTK és HUN-REN TK SZI

² HUN-REN TK PTI

³ ELTE TáTK és HUN-REN TK SZI

⁴ Political Capital

Szerzők

Gerő Márton, PhD szociológus, a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézetének tudományos munkatársa és az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi Karának adjunktusa. Doktori fokozatát az Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerezte 2019-ben. Kutatásait elsősorban a civil társadalom, a társadalmi mozgalmak, az ellenségképek használata a politikai kommunikációban, valamint a politikai integrációs folyamatok területén folytatja, főként közép-kelet-európai országokban és Izraelben. Publikált olyan magyar és angol nyelvű folyóiratokban, mint a *Politics and Governance*, vagy a *Journal of Civil Society*, illetve az *Intersections*, *East European Journal of Society and Politics*. Jelenleg fő kutatási projektje a "Civil társadalom, ellenségképek redistribúció: A strukturális tényezők és a politikai cselekvés összjátékának szerepe a demokrácia lebontásának folyamatában" (NKFIH -134768), emellett részt vesz más magyarországi és Európai uniós finanszírozású kutatási projekteken is.

Sik Endre a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet - Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) kutatóprofesszora, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem emeritus professzora. Az MTA doktora (2006) a szociológia területén. Az MTA Szociológiai Bizottságának elnökhelyettese és a Magyar Szociológiai Társaság elnöke is volt. Tagja az IMISCOE Maria Baganha Bizottságának. Több TK és a Magyar Tudományos Kutatási Alap által támogatott projekt kutatásvezetője, valamint részt vett olyan uniós finanszírozású projekteken, mint a CEASEVAL, STYLE, Concordia Discourse, Euborderregions, Workcare Synergy.

Surányi Ráchel a Társadalomtudományi Kutatóközpont Szociológiai Intézet - Társadalomtudományi Kutatóközpont (TK) tudományos munkatársa. Szociológiából doktorált, amelyben az Izraelben élő(k) magyarok identifikációját és integrációját vizsgálta. Több EU által finanszírozott, identitással, kisebbségekkel (ENRI-EAST, EUBORDERREGION) és a menekültválsággal (CEASAVAL) foglalkozó projektben vett részt. Érdeklődik a migráció és a zsidó tanulmányok iránt, és a kvalitatív kutatási módszerekre specializálódott. Jelenleg a Political Capitalnál dolgozik elemzőként.

Pokorny Zsanett a Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet tudományos segédmunkatársa, a budapesti Eötvös Loránd Tudományegyetem Politikatudományi Intézetének megbízott óraadója. Doktori fokozatát politikatudományból szerezte, disszertációjában a kormányzás adófizetési morálra gyakorolt hatásait vizsgálta. 2016 óta a nemzetközi közpolitikai kutatóhálózat, a Comparative Agendas Project magyar kutatócsoportjának kormányzati napirenddel kapcsolatos adatbázisainak felelős koordinátora. Három alkalommal nyerte el az Új Nemzeti Kiválósági ösztöndíjat, mely keretein belül a magyar adómorállal és a kormányzással kapcsolatos kutatásokat végzett.

Az angol változatot lektorálta:

Christina Boswell and Saskia Smellie

Tartalom

1. Háttér és kontextus	4
1.1 A migráció néhány jellemzője.....	4
1.1.1. <i>Bevándorlási politikák és intézmények 2015 előtt és után</i>	5
1.2 A legfontosabb narratívák	7
1.3 Az idegenellenesség.....	9
1.3.1. <i>Az idegenellenesség mértékének változása Magyarországon</i>	9
1.3.2. <i>Összehasonlító tendenciák</i>	10
1.4 Politika és média.....	13
1.5 A három eset kiválasztása	14
2. A migrációval kapcsolatos narratívák előállítása és terjesztése	15
2.1 Betelepítési kvóta.....	17
2.1.1. <i>A betelepítési kvótáról szóló narratívák a médiában</i>	17
2.1.1. <i>A magyar parlamenti diskurzus elemzése</i>	19
2.1.3. <i>A média és a politika narratíváinak kapcsolata</i>	23
2.2 Az orosz-ukrán háború.....	23
2.2.1. <i>Az orosz–ukrán háborúról szóló médianarratívák</i>	23
2.2.2. <i>Az orosz–ukrán háborúról szóló parlamenti diskurzus</i>	27
2.2.3. <i>A média és a politika narratíváinak kapcsolata</i>	28
2.3 A magyar civil szervezetek szerepe az orosz–ukrán háborúban	28
2.3.1. <i>A civil szervezetekről szóló média-narratívák az orosz–ukrán háborúban</i>	29
2.3.2. <i>A civil szervezetekről szóló parlamenti diskurzus</i>	30
2.3.3. <i>A média és a politika narratíváinak kapcsolata</i>	31
3. Összefoglalás és következtetések	31
3.1 Magyarország mint információs autokrácia (IA) és a morális pánikgomb (MPG) mint ennek alapintézménye	31
3.2 A migrációval kapcsolatos narratívák előállításának és terjesztésének fő jellemzői az IA-kormányzáson alapuló és MPG által dominált propagandában	33
3.3 A migrációval kapcsolatos narratívák termelésének és terjesztésének jellemzői 2015-ben és azóta	34
3.4 Magyarország: autokrácia vagy egy szélsőséges eset a demokrácia-kontinuumon? ..	37
Bibliográfia.....	39
Mellékletek.....	45

1. Háttér és kontextus⁵

A mai Magyarországon, amikor a migrációs narratívák előállítását és terjesztését vizsgáljuk, nemcsak a bevándorlással kapcsolatos állami politikákat kell figyelembe vennünk, hanem a magyar politikai rendszer változásait is. Nevezetesen azt a tendenciát, amely odáig fajult, hogy az Európai Parlament megállapította: Magyarország politikai rendszere ma már „választási autokrácia” (Delbos-Corfield 2022). Bár ezek a politikai rendszerben bekövetkezett változások már 2011-ben, a Fidesz 2010-es parlamenti választásokon aratott elsőprő győzelme után elkezdődtek, 2015 után felgyorsultak, és nagymértékben a „menekültválság” tematikájára épültek. A kialakulóban lévő propagandatechnológiát, más néven a morális pánikgombot (MPG)⁶ arra használták fel, hogy Magyarországot az információs autokrácia (IA, Guriev–Treisman 2020) felé tereljék. Ez azt jelenti, hogy a rezsim, a hatalom megtartása érdekében jelentős mértékben az információs/médiarendszer kormányzati hegemoniájára támaszkodik, és a migráció témája központi szerepet játszik ennek a félelemkeltő gépezetnek a működésében (lásd Bocskor 2018; Gerő–Sik 2020).

1.1 A migráció néhány jellemzője

Magyarország migrációval kapcsolatos alapvető jellemzői a következők: (1) kismértékű és etnikailag homogén (főként a szomszédos országokból érkező magyar nemzetiségűek) a bevándorlás, (2) Magyarország ma is alapvetően tranzitország (Bocskor 2018), (3) az erre alkalmas kisebbségekkel (leginkább a cigányokkal/romákkal és a zsidókkal szembeni) előítélet mindig sokkal erősebb volt, mint az idegenellenesség mértéke.⁷

Az 1980-as évek vége és a 2010-es évek eleje között a migráció fő témája a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségűek bevándorlása volt. A magyarországi rendszerváltás tulajdonképpen már 1987-ben az akkor még kommunista Romániából érkező (többnyire magyar etnikumú) menedékkérők nagyarányú áramlásával megkezdődött (Sik 1992). A kialakuló menekültügyi rendszer a magyar etnikum számára laza és toleráns volt (Fullerton 1996), miközben például Magyarország úgy írta alá a genfi egyezményt, hogy 1998-ig fenntartotta a földrajzi korlátozást. A magyar etnikum pozitív diszkriminációja ezután is megmaradt, előbb különleges jogállást, majd kettős állampolgárságot kaptak a külföldön élő magyarok.

Az első etnikailag nem magyar többségű migrációs hullám 1992-ben, Jugoszlávia összeomlása során érte el Magyarországot, amikor a különböző posztjugoszláviai etnikai csoportok nagy számban keltek át Magyarországon, és kerestek az EU országaiban

⁵ Többrendbeli kiváló tanácsaiért köszönet illeti Tóth Juditot (Szegedi Tudományegyetem).

⁶ A morális pánikgomb egy professzionális propagandatechnológia, amelyet egy szervezet biztosít, mely agytrösztökből és kormányhivatalokból áll. A szervezetet egy, a miniszterelnöki hivatalban működő törzs működteti. Az MPG alapvető jellemzői a következők: (1) korlátlanul hozzáfér az állami pénzeszközökhöz, (2) hegemoniája van a médiában (de lehetővé teszi nem kormányzati visszhangkamrák működését), (3) a technológiák széles skáláját kombinálja, hogy elérje a teljes lakosságot („push poll”-ok, álnépszavazások és „álinformációs kampányok”), (4) rugalmasan keveri a különböző narratívákat és bűnbakokat, hogy minden társadalmi réteget elérjen, (5) erős és egyszerű, ismétlődő üzeneteket alkalmaz monoton módon. (Lásd az MPG nyomogatásának „történetét” a 3. mellékletben, illetve Lázár–Sik 2019; Kerényi–Sik 2022.)

⁷ Jól mutatja ezt, hogy a korabeli szélsőjobboldali párt (Jobbik) 1990-es évekbeli felemelkedése a magyarok romaellenességére épült, propagandájukban a bevándorlás nem játszott fontos szerepet (lásd Sik 1995; Csepeli et al. 1998; Sik et al. 2016).

menedéket. Ez a tranzitmigrációs folyamat új jogi megoldásokat hozott létre (menedékes státusz, átmeneti védelem) és egy szofisztikált menekültügyi rendszer kezdett kialakulni), ugyanakkor az idegenellenesség erőteljesen megnőtt (lásd 1. ábra).

Magyarország sem 2015 előtt, sem 2015 után nem volt a migráció célországa, de 2015 nyarán mintegy 180 000 menedékkérő kelt át Magyarországon. Bár nem szándékoztak maradni (ezt bizonyítja a menekültstátuszért, védelemért vagy befogadásért folyamodók rendkívül alacsony száma),⁸ váratlan érkezésük és nagy számuk miatt a kormány fenyegetésként tekintett rájuk, ezért 2015 szeptemberében kerítést épített a szerb–magyar határ mentén (Bernát et al. 2019), és a bevándorlási és menekültpolitika rendszeti kérdéssé alakult át (Tóth 2022).⁹ Magyarországon azóta is félévente megújított rendkívüli állapot van érvényben a tömeges migráció veszélye¹⁰ miatt.¹¹

1.1.1. Bevándorlási politikák és intézmények 2015 előtt és után

2015-ig a menedékkérőkkel kapcsolatos magyar rendszer a Genfi Egyezményen alapult. A rendszernek megvoltak a maga hibái, de a szabályok megfeleltek az európai közösség, majd az Európai Unió szabályainak (Tóth 2020; Kovács–Nagy 2022). 2013-ban a kormány megalkotta Magyarország Migrációs Stratégiáját,¹² amely lehetőséget biztosított a Menekültügyi, Migrációs és Integrációs Alap forrásaihoz való hozzáférésre 2014 és 2020 között. 2015 óta azonban ez a stratégia csak történelmi dokumentumnak tekinthető, amely a magyar kormány 2015 előtti politikai megközelítését őrzi. Bár a dokumentum rámutat a menekültek és menedékkérők integrációjának fontosságára, a stratégiában megnevezett lépések¹³ egyike sem történt meg.

Ehelyett a kormány 2015 elején széleskörű bevándorlásellenes kampányt indított, összekapcsolva a terrorizmust és a bevándorlást, és megváltoztatva a magyarországi menekültügyi rendszert. A menekültügyi jogszabályok nagyon gyakran változnak: 2013 és 2019 között „a menekültügyi törvényt hússzor, végrehajtási rendeletét pedig huszonkétszer módosították. A harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényt – amely a menedékkérőkre és az elutasított menedékkérőkre vonatkozik – harmincháromszor, végrehajtási rendeletét harminckétszer módosították” (Tóth 2020:4).¹⁴

⁸ https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0026.html

⁹ A magyar migrációs/menekültügyi rendszer jogi alapjainak torzulási folyamatát jól mutatja be a 2. melléklet (Kovács 2022).

¹⁰ 2015-ben az Országgyűlés beemelte a menedékjogról szóló 2007. évi LXXX. törvénybe a „tömeges migrációs válság” fogalmát, hogy lehetőséget biztosítson a rendőrség és a hadsereg bevonására a válsággal összefüggőnek bélyegzett helyzetek kezelésére, valamint nagyobb mozgásteret egyes gyakorlati kérdésekben.

¹¹ Ezenkívül 2020-ban és 2021-ben a COVID-veszély miatt, 2022 eleje óta pedig az ukrajnai háború miatt van szükségállapot-törvény érvényben.

¹² https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/hungarys-migration-strategy-migracios-strategia_en

¹³ Integrációs alstratégia, Integrációs Fórum létrehozása, interkulturális oktatási és munkaerőpiaci integrációs programok a diákok számára, stb.

¹⁴ Továbbá ezek az új jogszabályok általában csak nagyon általános címet viselő (pl. „XII. Törvény a migrációs politikáról”), úgynevezett „salátatörvények” keretében születnek, így a kormány viszonylag könnyen elterelheti a közvélemény figyelmét a kényes vagy népszerűtlen döntésekről.

A módosítások nemcsak a bevándorlással kapcsolatos szabályozás instabilitásához vezettek, hanem alapvetően átalakították Magyarország menekültügyi rendszerét is. A korábbi eljárás helyett, amikor a menedékkérők a határra érkezéskor nyújthatták be menedékkérelmüket, a kormány ezt a lehetőséget a kerítés mentén lévő tranzitónákra korlátozta.¹⁵ Ezzel az új, tranzitónás rendszerrel párhuzamosan a kormány bezárta a menedékkérők számára meglévő létesítmények többségét, például a befogadó állomásokat, a közösségi szálláshelyeket, az őrzött befogadóközpontokat (Kovács–Nagy 2022). Az intézményi keretek is megváltoztak: a Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság lett, és a rendőrség munkájának részévé vált.

2020-ban, amikor az Európai Bíróság kimondta, hogy Magyarország jelenlegi menekültügyi rendszere ellentétes az európai joggal, a magyar kormány bezárta a tranzitónákat, és lényegében megszüntette a magyarországi menedékkérés lehetőségét. Az új rendszer bevezetését követően a kérelmek száma a legalacsonyabb lett az EU-ban, ami annak köszönhető, hogy ebben az új rendszerben a határra érkezés előtt a magyar nagykövetségeken kell menedékjogot kérni. Kovács és Nagy (2022) szerint a jelenlegi magyar migrációs politika „eticista és haszonelvű”.

2022-ben, az ukrajnai orosz invázió kitörésekor a hatályos jogszabályok komoly akadályt jelentettek, hiszen nem adtak senkinek lehetőséget arra, hogy menedékkérőként lépjen be Magyarországra, így mindenkit (a kettős állampolgársággal rendelkező kárpátaljaiak kivételével¹⁶), aki érkezett, turistaként (noha Ukrajnából vízumköteles a beutazás) vagy illegális bevándorlóként kezeltek volna. Ezért az EU módosította az ideiglenes menedékre vonatkozó irányelvét, továbbá a biometrikus útlevelel rendelkezőknek is az Unión belüli mozgást, a menedék országának megválasztását. Majd a magyar kormány ehhez igazította a jogszabályokat, hogy az Ukrajnából menekülő emberek számára is biztosítson átmeneti védelmet, és minimális szolgáltatásokat vezetett be, amelyeket elérhetővé tett a kettős állampolgárok számára is).¹⁷

A bevándorláspolitikában bekövetkezett változások története rávilágít a magyarországi politikai döntéshozatalban bekövetkezett általános változásra is. Ez a változás fokozatosan következett be 2010-től, amikor a Fidesz először szerzett kétharmados többséget az országos választásokon. A korábbi modell, bár messze nem volt tökéletes, tartalmazta a társadalmi párbeszéd elemeit a hivatalosan létrehozott kommunikációs csatornákon és fórumokon keresztül. Ezeket a fórumokat a Fidesz-kormány fokozatosan leépítette, illetve kiüresítette, és helyükbe konzultáció nélküli vagy ad hoc konzultációval járó jogalkotási folyamatok léptek (Arató–Mikecz 2015). A jogalkotási folyamat is megváltozott: a Fidesz előszeretettel tesz javaslatokat az egyes kormányközeli képviselők útján, amivel elkerülheti, ami gyakran ahhoz

¹⁵ A menedékkérőknek az uniós irányelvekben meghatározott legfeljebb 4 hét helyett határozatlan ideig kellett várniuk arra, hogy benyújthassák kérelmüket ezekben a tranzitónákban. Ha a menedékkérők úgy döntöttek, hogy elhagyják az övezetet (Szerbia felé), elveszítették a menedékkérelmük benyújtásához való jogukat. A magyar kormány továbbá úgy rendelkezett, hogy Magyarország Szerbiát és más, a nemzetközi jog által nem biztonságosnak ítélt országokat biztonságos harmadik országoknak tekinti, így az ezeken az országokon áthaladó személyek nem jogosultak menedékjogot kérni Magyarországon (Kovács–Nagy 2022).

¹⁶ Akik esetében ugyanakkor az a probléma merült fel, hogy mivel ők magyar állampolgárok, így menekültként vagy menedékkérőként semmilyen segítségre nem jogosultak.

¹⁷ <https://helsinki.hu/wp-content/uploads/2022/04/Tajekoztato-az-Ukrajnabol-menekulok-jogi-helyzeterol-ugyvedeknek.pdf>

vezet, hogy javaslataikat gyorsan, napokon vagy akár órákon belül fogadja el a Parlament (Boda–Patkós 2018).

Ez a helyzet a 2015-ös úgynevezett menekültválság után még szélsőségesebbé vált: a vitatott témák esetében, mint például az emberi jogok vagy a bevándorlás, nemcsak a kormány által támogatott diskurzus vált ellenségessé a civil szervezetekkel szemben, hanem ezek a szervezetek minden társadalmi párbeszédéből kirekesztődtek és finanszírozásuk leállt (Gerő et al. 2020).

A politikai kommunikációban a Fidesz-kormány az MPG kommunikációs csatornáit, különösen a médiát használja fel arra, hogy propagandáját terjessze, és meggyőzze a közvéleményt a bevándorlással kapcsolatos veszélyekről. Az ellenzéki pártoknak elenyésző lehetősége van a migrációs diskurzus és a politikaformálás befolyásolására. Például a Fidesz–KDNP parlamenti többsége miatt az ellenzéki pártok törvényjavaslatai alig kerülhetnek be a Házba.¹⁸ Továbbá a migrációs politika kérdéseinek szabályozására a rendeletalkotás lehetősége kizárólag a kormánypártok kezében van, az ellenzékkel teljesen kizárták belőle (Gajduscheck et al. 2020).

Ennek következtében a magyar politikai döntéshozatalban ritkán találkozhatunk háttér tanulmányokkal, felmérésekkel vagy független jelentésekkel, kockázatelemzésekkel, illetve egyéb szakpolitikai dokumentumokkal. Ha léteznek is, azokat általában a kormányhoz vagy a Fideszhez kötődő cégek készítik, és nem teszik hozzáférhetővé a nyilvánosság számára.

1.2 A legfontosabb narratívák

2015-ben a kormányközeli szereplők által alkalmazott narratívákban felerősödött a **méltányosság és a biztonságosítás** diskurzusa (Nagy 2018). A kormány a menekültek helyett a migráns kifejezést kezdte használni, és bevezetett egy új fogalmat (gazdasági bevándorló), azt állítva, hogy az Afganisztánból vagy Szíriából érkező migránsok csak azért jönnek, mert jobb életre vágyanak, tehát nem „igazi menekültek”, továbbá útjuk során számos „biztonságos” országon haladtak már át. Ráadásul a kormány a bevándorlást a terrorizmushoz kötötte, tehát egy biztonságosítási narratívát használt, és azzal érvelt, hogy csak a kormány tudja megmenteni a magyarokat a „migránsok hordáitól” (Bocskor 2018; Bernáth–Messing 2015; Kovács–Nagy 2022). A Jobbik eleinte teljes mértékben egyetértett ezzel a narratívával, de még az ellenzék többi frakciója is elfogadta a biztonságosítási narratíva egyes elemeit (Bernáth–Messing 2015, 2016).

A **bevándorlás gazdasági előnyeiről és költségeiről** szóló narratíva arról szól, hogy mennyibe kerül az integráció folyamata, és milyen előnyökkel járhat, ha a bevándorlók jelen vannak a munkaerőpiacon. Ez a narratíva úgy alakult át 2015-ben, hogy az olcsó bevándorló munkaerőt a magyar munkavállalókra nézve fenyegetésként mutatták be. Az ellenzék válaszként egy **humanitárius vagy szolidaritási narratívát** kezdett alkalmazni. Ennél semlegesebb narratíva volt a **szervezeti/technológiai narratíva** (Bognár et al. 2022), ami a

¹⁸ 2010 után az elfogadott javaslatok mindössze 5 százaléka származott az ellenzéktől, azonban egyik sem foglalkozott a migrációval kapcsolatos kérdésekkel (Pokorny–Sághy 2021). A Fidesz parlamenti dominanciája miatt ezek a pártok nem is próbálkoznak a migrációval kapcsolatos törvényjavaslatokkal, ehelyett sokkal inkább a médiára és a közösségi média platformjaira támaszkodnak e szakpolitikai terület befolyásolásában.

betelepítési kvóta vitája során a technikai-adminisztratív kérdésekre összpontosított, és viszonylag semleges nyelvezetet használt.

Bognár et al. (2022) szerint a fent leírt narratívák mellett a betelepítési kvótával kapcsolatban megjelent a **hatalmi harc narratívája** is, amely a migrációt a nemzeti szuverenitás és az európai befolyás ellentmondásaként mutatta be.

A kormány narratívájában a 2015-ös válság nem a szíriai vagy afganisztáni háború következménye, hanem nemzetközi hatalmak által létrehozott termék volt. A kormány által hibáztatott főszereplő a demokráciát exportálni próbáló „Nyugat” volt. Ez a narratíva az elmúlt években **összeesküvés-elmélet, illetve a Soros-narratíva** formáját öltötte.

Az ukrajnai menekültválsággal kapcsolatban a domináns narratíva a **béke-narratíva**. Ez a narratíva a békét mutatja be a válság egyetlen járható megoldásaként. Ennek a narratívának a fő jellemzője, hogy nagyon nehéz ellennarratívát építeni, mivel mindenki egyetért a béke szükségességével. Ez a narratíva azonban soha nem határozza meg, hogy mit jelent a béke, és milyen megállapodásnak kell megelőznie egy ilyen békemegállapodást. Emellett Ukrajnát és Oroszországot egyformán felelősnek mutatja be a háború kitöréséért, de valójában a konfliktus főszereplőiként az USA (és a NATO) és Oroszország jelenik meg, mintha a háború az Egyesült Államok és Oroszország közötti háború lenne.

Ahhoz, hogy megértsük a közvélemény bevándorlókkal/menekültekkel kapcsolatos változását 2015 és 2022 között, érdemes összefoglalni a két menekültválság kevés hasonlóságát és sok különbségét:

1. Táblázat: A „tipikus” migráns és a migráció főbb jellemzői 2015-ben és 2022-ben

2015	2022
A migránsok nem ismerik Magyarországot	Korábban létező hálózatok az Ukrajna és Magyarország közötti ingázás és az ukránok munkamigrációja terén (Sik et al. 2014; Sik–Szeitl 2015)
Gazdasági vándorok és menedékkérők keveréke	Jellemzően háborús menekültek
Főként egyedülálló fiatal férfiak ¹⁹	Főként nők, idősek és gyermekek
Különböző kulturális jellemzők (vallás, nyelv) és gyakran „nem fehér” bőrszín	A magyarokéhoz hasonló kulturális jellemzők
A tipikus migráns hosszú ideje van úton, otthontalan, tájékozatlan (vagy félreinformált), gyakran kihasználják az embercsempészek	Az első menekültek viszonylag jómódúak és tájékozottak, nem kiszolgáltatottak embercsempészeknek,

¹⁹ Ahogy egy kormányközeli politikus fogalmazott: 2015-ben „illegális migránsok áramlottak át déli határainkon... csak munkaképes korú vagy katonaképes férfi, zárt alakzatban, ami nyilván nem a háború elől menekülők, hanem a háborúba indulók képét mutatja minden józan gondolkodású embernek”.

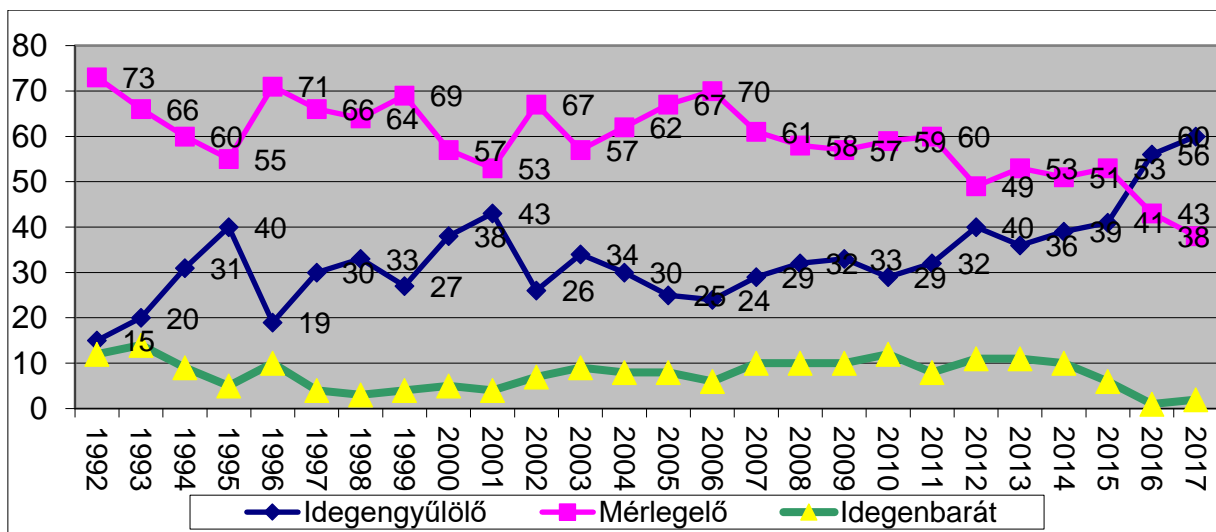
1.3 Az idegenellenesség

A migrációval kapcsolatos közvélemény mértékét és trendjét előbb az idegenellenesség magyarországi tendenciája, majd más európai országokkal való összehasonlítása alapján mutatjuk be.

1.3.1. Az idegenellenesség mértékének változása Magyarországon

Az idegenellenesség viszonylag stabil volt az 1990-es évek eleje és 2010 között. Az idegenbarátok (akik mindenkit befogadnának) aránya mindig is alacsony volt (zöld vonal). A lakosság többsége 2015-ig a „mérlegelő” kategóriájába tartozott (lila vonal, akik menedéket adnának azoknak, akik „megérdemlik”). 2004-től (az uniós csatlakozás) 2015-ig enyhe növekedés volt tapasztalható az idegenellenességben (kék vonal, akik semmilyen menedéket kérőt nem engednék be az országba), 2015 óta azonban már ők vannak többségben a magyar társadalomban (1. ábra).

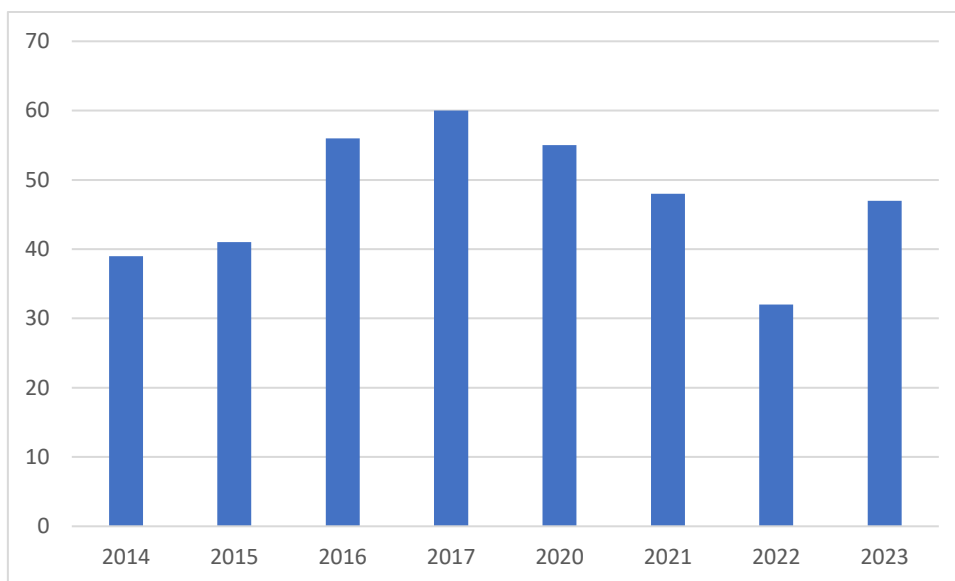
1. ábra: Az idegenellenesség Magyarországon (1990–2017, %)

Forrás: Gerő-Sik 2020

Egy nemrégiben készült elemzés szerint (Pepinsky et al. 2022) azonban az Ukrajnából érkező „igazi” menekültek és a nem európai, szegény országokból érkezők („gazdasági migránsok”) eltérő keretezése következtében a magyar közvélemény menekültekkel kapcsolatos véleménye kettészakadt. A 2. ábrán látható, hogy mivel az MPG a COVID-válság éveiben kevésbé használta a migrációt válságkeltésre, ez azt eredményezte, hogy az idegenellenesség szintje 2020-ban és 2021-ben csökkent, 2022-ben pedig a nagyszámú ukrainai menekült érkezésével ahelyett, hogy ismét emelkedett volna, az ukrainai menekültek pozitív megítélése miatt jelentősen csökkent, hogy aztán 2023-ban ismét emelkedni kezdjen.

2. ábra: Az idegenellenesség Magyarországon (2014–2023, %)*

*A 2014–2017 közötti adatok az 1. ábrából, a 2020–2023-as adatok az Ipsos (2023) adataiból származnak. Az Ipsos kutatásában szereplő kérdés (A menekültek előtt teljesen le kell zárunk határainkat) hasonló volt az 1. ábrán szereplő kérdéshez.

A magyar társadalom többsége szerint az ukrán menekülteket legalább korlátozott ideig vagy a háború végéig be kell fogadni (Tóth–Bernát 2022), s csak a jobboldali szavazók kis tömbjei (Jobbik és Mi Hazánk) utasítanak el a menekülteket az átlagnál jobban (Zakariás et al. 2023).

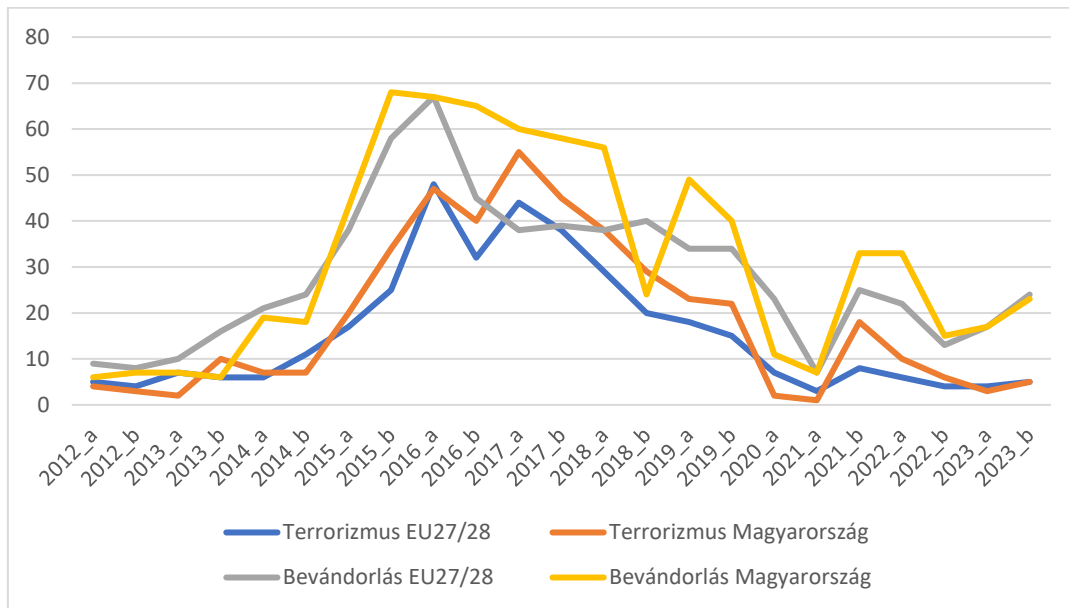
1.3.2. Összehasonlító tendenciák

A többi uniós országgal összehasonlítva, míg 2015-ben a migráció egész Európában a legfőbb problémává vált, majd lassan ez a félelem csökkenni kezdett, addig Magyarországon a migrációt hosszabb ideig gondolta a lakosság az EU egyik legfontosabb problémájának. Amint a bevándorlásra és a terrorizmusra²⁰ vonatkozó adatok (3. ábra) mutatják, mindkét kérdés 2015 végén volt a leghangsúlyosabb az uniós országokban, majd ezután csökkenni kezdett (kivéve a terrorizmus esetében 2017 elején tapasztalt átmeneti növekedést). Magyarország esetében azonban a bevándorlás az uniós átlaghoz képest 2018-ig magas maradt, majd a világjárvány első sokkjának elmúltával ismét magasabb lett.²¹

²⁰ Ezt a két kérdést egyszerre elemezzük, mivel a 2015-ös első nemzeti konzultáció óta az MPG ezt gyakran összefüggő témaként kezeli.

²¹ A terrorizmus megítélése esetében ezzel szemben szinte alig van eltérés a magyar és az uniós országok lakosainak véleménye között.

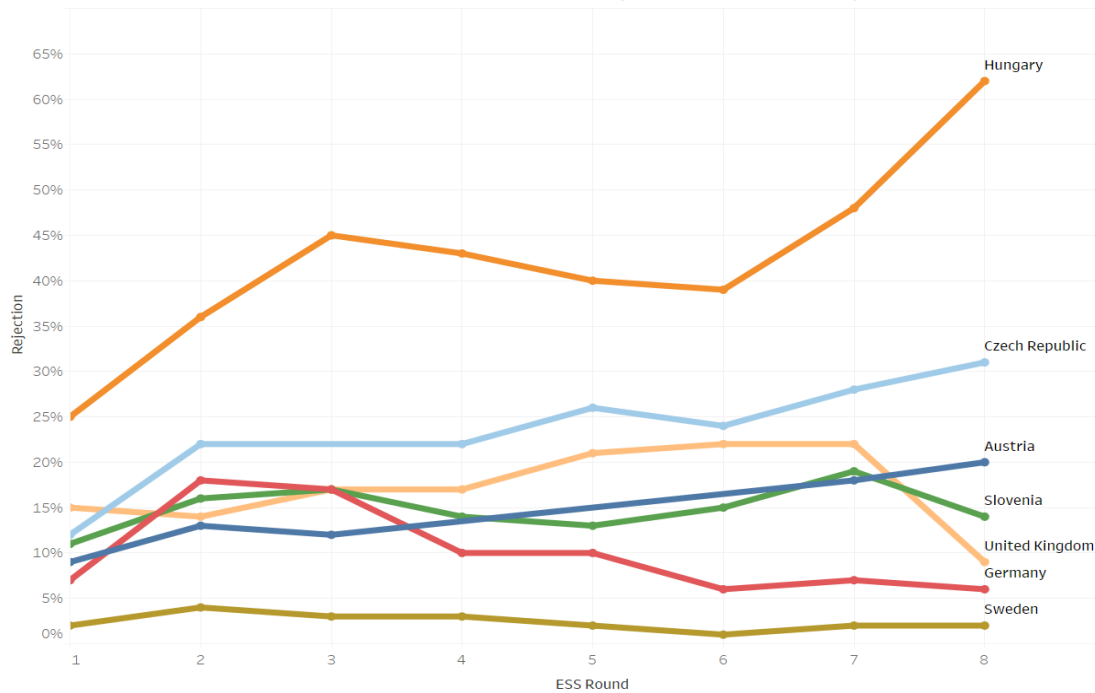
3. ábra: A bevándorlás és a terrorizmus veszélyessége az EU számára a magyar és az európai lakosok szerint (2012–2023, a két nagyobb gond egyike az EU számára, %)

Forrás: saját szerkesztés az alábbi alapján: <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3052>

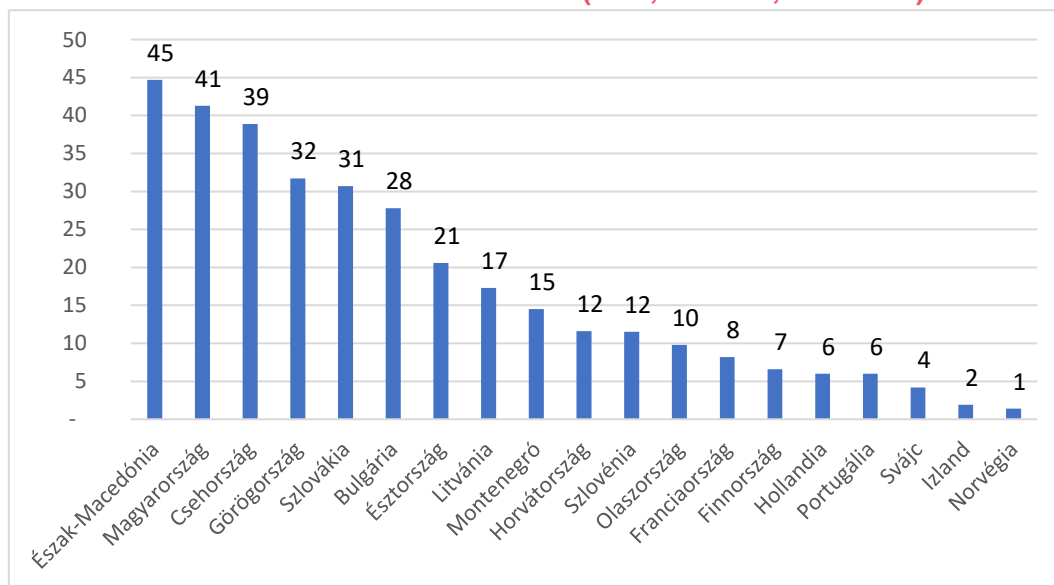
Az ESS adatai azt mutatják, hogy Magyarországon az idegenellenesség mindig is magasabb volt, mint más uniós országokban (4. ábra), továbbá 2020/21-ben is szinte a legmagasabb volt a vizsgált európai országokhoz képest (5. ábra).

4. ábra: Az elutasítás indexének²² változása (ESS, 1-8. hullám)

Forrás: Messing–Ságvári 2021. Azok az országok, ahol az elutasítási index mértéke a vizsgált időszakban nőtt

5. ábra: Az elutasítás indexének mértéke (ESS, 2020/21, 8. hullám)

Forrás: Messing–Ságvári 2021.

1.4 Politika és média

A Fidesz a 2010-es országos választásokon aratott elsőprő győzelme óta uralja a magyar politikát országos és helyi szinten; hatékonyan felszámolta a demokratikus fékek és ellensúlyok rendszerét, valamint megszilárdította hatalmi pozícióját (Orosz et al. 2022). A Fidesz-kormány sikerének kulcseleme, hogy sikerült meggyőznie a lakosság jelentős részét arról, hogy ők az egyetlen kompetens kormányzati alternatíva, amely biztonságot, stabilitást és jólétet hozhat a nemzetnek, valamint megvédheti szuverenitását és erkölcsi rendjét. Ezt a célt elsősorban az információs autokrácia (IA, lásd később) kiépítésével érte el, amelynek alapja az MPG propagandagépezete és technológiája.

Ugyanakkor – ellentétben az IA eredeti modelljével – felfogásunk szerint az IA nem csupán a hatalmon lévők professzionalizmusának sulykolásával törekszik pótolhatatlanságát igazolni, hanem különféle ideológiai adalékanyagokat is hozzákever ehhez a propaganda finomra hangolása során. Követve Enyedi (2023) koncepcióját, úgy véljük, hogy az Orbán-rezsim mindig használt különféle ideológiákat a hatalom megszerzése és megtartása érdekében, melyek a következő sémába rendezhetők:²³

– **illiberális konzervativizmus**, amely „támogatja a hagyományos családi struktúrákat, a társadalmi rendet és a vallási (keresztény) örökséget, ... ellenséges a fékek és ellensúlyok, az állami semlegesség, valamint a tömegmédia és a civil társadalom azon képességével szemben, hogy a döntéshozókat felelősségre vonja. ... Különösen aktív a kulturális fronton, bárkitől megköveteli a hivatalos kulturális normáknak való formális megfelelést...” (12. o.)

– **civilizációs etnocentrizmus**, amely „a nemzeti szuverenitás antiglobalista eszméjét ötvözi a fehér/keresztény országok köréhez való lojalitással, amelyek készek megvédeni magukat a migrációval és a kozmopolita diskurzussal szemben”. A fő egységek etnokulturálisak, amelyek határait nem az állampolgárság, hanem a származás és bizonyos attitűdök határozzák meg. Ezekről az egységektől elvárják, hogy együttműködjenek a rivális civilizációkból érkező kihívásokkal szemben” (13. o.), és

– a **paternalista populizmus**, amely az etatizmus egy olyan formája, amely „elutasítja az elit által vezetett politikai struktúrákat az alulról felfelé irányuló, többségi és nagyon szűk értelemben vett demokratikus kormányzati mód javára. A liberális demokrácia központi elvei, mint a fékek és ellensúlyok, az állami semlegesség, az egyéni jogok és a diszkriminációmentesség nem jelentenek értéket” a populizmus ezen „atyáskodó” formája számára (13. o.).

A Fidesz a saját maga által preferált világkép erősítése, a polarizáció fokozása és a félelmek mozgósító ereje révén sikeres, amit az MPG-n keresztül (azaz az ezt szolgáló szervezet által alkalmazott technológiákkal) ér el, s ami az autokratikus kormányzati rendszer információs/kommunikációs hegemoniájának a lényege.

²² Elutasítók azok, akik azt állították, hogy senkinek sem szabadna megengedni, hogy Európán kívüli szegényebb országokból jöjjön és a válaszadó országában éljen (Messing–Ságvári 2021).

²³ Ez a séma természetesen nem tartalmaz minden ideológiai elemet, amit az MPG használ. Feltételezzük továbbá, hogy ez a propaganda beágyazódik olyan társadalmi-politikai és történelmi/kulturális „hagyományokba”, mint a birodalomellenes nacionalizmus, etnocentrizmus, sovinizmus, irredentizmus, a „Nyugat” iránti neheztelés stb. (Melegh 2016; Sik-Melegh 2017).

Ami az online és offline média jelenlegi dominanciáját illeti, egy 2020-as évek eleje körüli jelentés szerint a reklámbevételek 80%-a a kormánybarát vagy állami tulajdonú médiumokhoz kerül (Kovács et al. 2021). A Fidesz második győzelmét követően bezárt néhány kritikus médiumot, néhányat pedig kormányközeli csatornává alakítottak, majd létrehozta a Közép- és Kelet-európai Média Alapítványt, melynek során kormányközeli vállalkozók médiavagyonukat ajándékba adták az alapítványnak, amely így több száz médium tulajdonosa lett, és a megyei lapok teljes rendszerét ellenőrzi (Polyák 2019; Kovács et al. 2021).

A média ellenőrzésének utolsó lépéseként a Fidesz a közösségi média felé fordult. Ennek eredményeként kiépült egy influencerekből, politikai kommentátorokból álló hálózat, saját közösségi média fiókokkal, amelyek a központilag összeállított üzeneteket (vagy azok a „hivatalosnál” is szélsőségesebb változatait) közvetítik a különböző közösségi média platformokon (de főként a Facebookon).

1.5 A három eset kiválasztása

Az első két esettanulmány kiválasztása (a betelepítési kvótáról és az orosz–ukrán háborúról) a kutatócsoport közös döntése volt, ami Magyarország esetében azért volt indokolt, mert (1) 2015-ben a betelepítési kvótáról szóló, EU-szinten elterjedt vitára hivatkozva az MPG többször is megnyomattatott (a 2016-os kvóta-népszavazást és az ezt szolgáló, álhírekre épülő „tájékoztatási kampány”, lásd 3. melléklet, valamint Sik–Simonovits 2019; Bognár et al. 2022), illetve (2) az orosz–ukrán háború mindössze egy bő hónappal a 2022 áprilisi parlamenti választások előtt kezdődött, miközben a kampány (beleértve az akkori legfrissebb MPG nyomogatást, a gyerekvédelmi kampányt) a tetőfokára hágott.

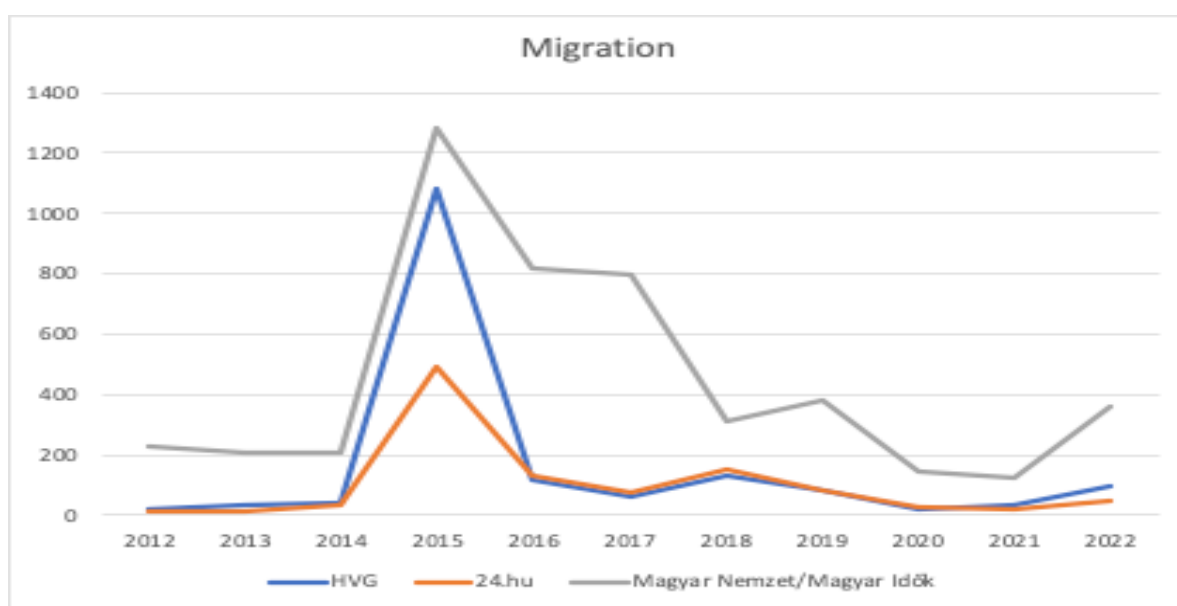
Ami a harmadik esettanulmányt illeti, az ukrainai menekülteket segítő civil szervezetekről és a civil társadalomról szóló narratívák a háború első napjától kezdve fontos témává váltak. Ez a kérdés különösen azért is játszott központi szerepet a magyar nyilvánosságban, mert egyrészt Ukrajnában a magyar határ mentén jelentős magyar diaszpóra él, amely fontos szerepet játszik a magyar diaszpórapolitikában (Sik 2000; Sik et al. 2014; Sik–Szeitl 2015), másrészt, mivel a magyarországi menekültügyi rendszert 2015 óta felszámolták, az ukrán menekülteket elsősorban civil szervezetek és a civil társadalom spontán módon kialakuló informális szereplői segítették (Tóth–Bernát 2022).

2. A migrációval kapcsolatos narratívák előállítása és terjesztése

A migrációval kapcsolatos narratívák előállítását és terjesztését három újságban/hírportálban vizsgáljuk: a Magyar Nemzet a kormányközeli média és a kormány propagandájának legfontosabb csatornája, a 24.hu olyan kormánytávoli hírportál, amelynek célja, hogy objektív képet adjon a magyarországi migrációról, a HVG.hu olyan kormánytávoli média, amely rendszeresen közöl kormányt bíráló politikai esszéket.

A migrációval kapcsolatos cikkek gyakorisága mindhárom online forrásban 2015-ben volt a legmagasabb, és a migráció mindvégig a kormányközeli médiumban volt a leginkább tematizálva.

6. ábra: A migrációval kapcsolatos cikkek száma a három online médiumban, 2012–2022

Forrás: saját számítás

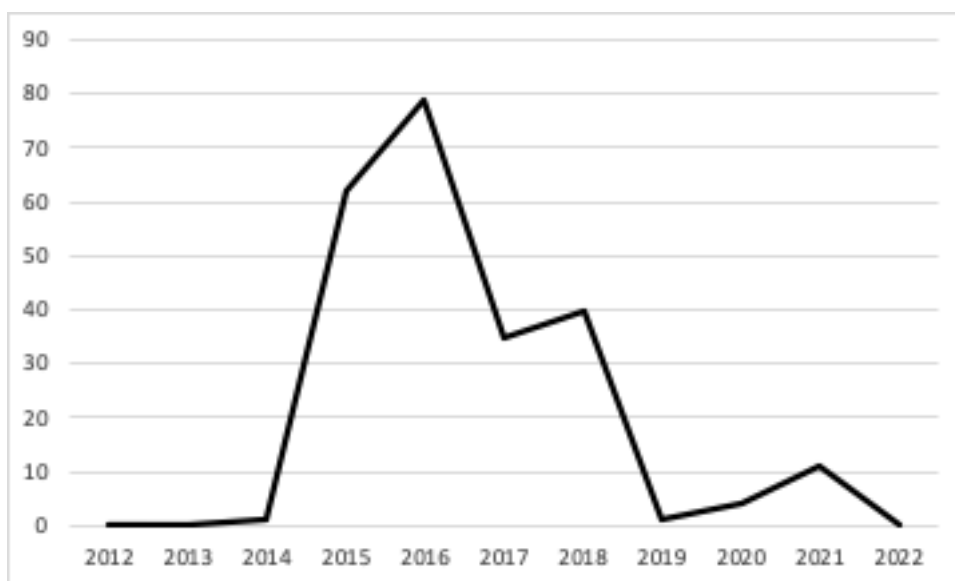
Ahogy a kvótavita iránti közfigyelem csökkent, a migrációs politika témája háttérbe szorult, kivéve az MPG által dominált *Magyar Nemzetet*, ahol a migrációval kapcsolatos narratívák két éven át gyakran jelentek meg, valószínűleg a Soros-ellenes kampányokhoz kapcsolódva (lásd a migránsok millióit importáló Soros-ellenes nemzeti konzultációt, 3. melléklet). A migrációval foglalkozó cikkek csökkenő trendjét az orosz–ukrán háború kezdete változtatta meg, amikor enyhén (leginkább ismét a *Magyar Nemzetben*) nőni kezdett a migrációval kapcsolatos publikációk gyakorisága.

A média kvalitatív elemzése 36 cikken alapult (témánként 12 db), a politikai szférában a migrációval kapcsolatos narratívák kvalitatív elemzése során a parlamentre összpontosítottunk és az alábbi parlamenti megnyilvánulásokat vizsgáltuk:²⁴

– A kormányzati narratívákat a **miniszterelnök parlamenti beszédei** alapján mutattuk be. Orbán általában csak a legfontosabb témáról szól meg, így az általa kezdeményezett narratívák választása jól jelzi előre a kormány politikai irányát (Pokorny–Sághy 2021; Pokorny et al. 2022).

Amint a 7. ábra mutatja, Orbán beszédeiben a migrációval kapcsolatos narratívák a 2015-ös „menekültválság” idején és a kvótavita idején voltak a leggyakoribbak.

7. ábra: A migráció témájának gyakorisága Orbán parlamenti beszédeiben, 2012–2022

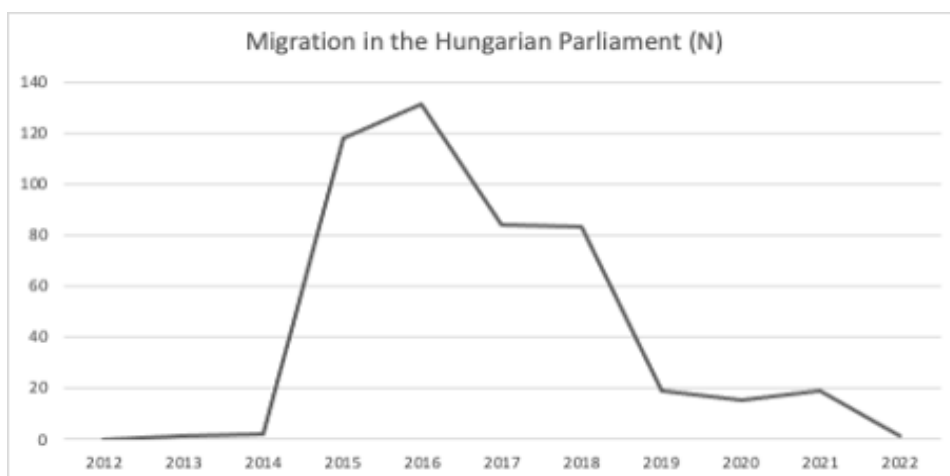

Forrás: saját számítás

– Az **ellenzék „hangját”** illetően azt a háromféle megszólalási formát elemeztünk, amelyek a legalkalmasabbak az ellenzéki üzenetek bemutatására, a pártok elképzeléseinek megjelenítésére és a kormány kritizálására: **az interpellációkat, a felszólalásokat és a kérdéseket**. A migrációval kapcsolatos narratívák hangsúlyossága a parlamenti felszólalásokban (8. ábra) meglehetősen hasonló a kormányközeli média és Orbán narratíváihoz (szürke vonal a 6. ábrán és a 7. ábrán).

²⁴ A pártok parlamenti kommunikációját a közpolitikával foglalkozó nemzetközi kutatóhálózat (<https://cap.tk.hu>) részét képező Comparative Agendas Project (CAP) magyar csoportja által létrehozott adatbázisok segítségével vizsgáltuk. Ezek az adatbázisok az elmúlt tíz év összes parlamenti felszólalását, interpellációját és egyéb kérdéseit tartalmazzák.

8. ábra: A migrációval kapcsolatos témák gyakorisága az ellenzék parlamenti felszólalásaiban, 2012–2022

Forrás: saját számítás

Ezután az ellenzéki migrációval kapcsolatos felszólalásait, interpellációit és kérdéseit (N=62) kvalitatív tartalomelemzéssel vizsgáltuk.

2.1 Betelepítési kvóta

A Fidesz kezdettől fogva kijelentette, hogy ellenez mindenfajta betelepítési kvótát. A kormány álláspontjának megerősítése érdekében népszavazást kezdeményezett a kvótáról. A kérdés így szólt: „Akarja-e, hogy az Európai Unió az Országgyűlés hozzájárulása nélkül is előírhasa nem magyar állampolgárok Magyarországra történő kötelező betelepítését?” Természetesen a Fidesz a Jobbikkal együtt a „nem” válaszokat preferálta. Az ellenzéki pártok és civil szereplők a népszavazás bojkottjára szólítottak fel (Gessler 2017). A kvóta elleni kampány a bevándorlást részben biztonsági és gazdasági fenyegetésként, részben az EU és Magyarország közötti hatalmi harc részeként mutatta be.

2.1.1. A betelepítési kvótáról szóló narratívák a médiában

A 2015 novembere és decembere között megjelent 12 cikk segítségével vizsgáltuk a betelepítési kvótáról szóló narratívákat. A *Magyar Nemzet* a vizsgált cikkekben többnyire a **biztonságpolitikai** narratívát, ritkábban a **gazdasági**, az **érdemességi/méltányossági** és a **hatalmi harc** narratívát mutatta be.

A biztonságpolitikai narratíva a *Magyar Nemzet* esetében általában az ellenzéki pártok, a civil szervezetek és az EU árulásának „bizonyítékaira” épültek. Ezeket a szereplőket bűnbakként és a Fidesz legnagyobb ellenségének, Soros Györgynek a bábjaiként mutatták be.

Ami a gazdasági narratívát illeti, a bevándorlók okozta költségek nagyságát emelték ki: „Számolják csak ki, hogy ez a havonta fejenként 130 ezer forint milyen nagy terhet jelentene a magyar költségvetésnek.”²⁵ Továbbá azt taglalták, hogy ezt a pénzt más magyarországi rászoruló csoportokra kellene költeni: „Van nálunk is elég rászoruló ember, ha segítünk, akkor

²⁵ <https://magyarnemzet.hu/belfold-archivum/2015/11/havi-130-ezer-forintba-kerul-egy-migrans>

őket kell támogatnunk ... magunk mellé kell vennünk a nemzetben gondolkodó, vidéki, tehetséges új generációkat.”²⁶

Ami a hatalmi harc narratívát illeti:

„Ez a Fidesz politikájának lényege, ezen a szemüvegen keresztül tekintünk mindenre [...] Félreértés ne essék, mi nem akarjuk az integrációt tovább mélyíteni. Szempontunkból az EU elsősorban gazdasági, s nem politikai érték- és érdekközösség. Most pedig politikai értékeket akarnak ránk kényszeríteni.”²⁷

A *Magyar Nemzet* kiemelte, hogy a kormány a magyar munkahelyek pénzügyi védőpajzsaként külön költségvetést hozott létre, amelyet a kormánypártok kétharmados többségének köszönhetően gyorsan elfogadott a Ház.

A Fidesz a betelepítési kvótával kapcsolatos szakpolitikai stratégiáinak bemutatásakor főként az intézmények kerültek a középpontba, a migránsokat fenyegetésként ábrázolták, de szinte soha nem szerepeltek megszólalóként, elsősorban más szereplők beszéltek róluk.

A *Magyar Nemzet* cikkei összhangban vannak a kormányzati kommunikációval: a migránsokat, az ellenzéki pártokat és az Európai Uniót gonosztevéként kezelik. A migránsok hozzák a válságot, amire a magyar baloldali politikai szereplők támogatásával az Európai Unió stratégiája rásegít. Az áldozatok minden cikkben a magyar állampolgárok, akiknek el kell szenvedniük a veszélyeket, a hős pedig a migráció megállítását célzó magyar kormány.

Ahogy a miniszterelnök 2015–2016-os nyilatkozataiban és beszédeiben is hangsúlyozta, a problémát nemzeti szinten kell megoldani, ezért Magyarország nem fogad be Európán kívülről érkező migránsokat. Minden cikk hangsúlyozza, hogy Magyarország számára az erkölcsös megoldás az EU betelepítési döntéseinek megvétőzése, ezért a Fidesznek nincs más választása, mint elutasítani azt, annak ellenére, hogy az uniós bürokrácia fenyegetést jelent a magyarok számára.

A **kormánytávoli (kevésbé vagy erősebben kritikus) cikkek** nagyon hasonló jellemzőket mutatnak. Először is, az általuk alkalmazott narratívák nem feltétlenül ellentétesek a Fideszével, másodszor ez a média nem az ellenzéki pártok szócsöveként működik, nem célja, hogy e politikai szereplők politikai stratégiáit és üzeneteit közvetítse. Ennek következtében az ellenzéki pártok üzenetei ritkák, hangjuk nem elég hangos ahhoz, hogy alakítsák a migrációs diskurzust. Ráadásul ezeknek a cikkeknek a tartalma a Fidesz politikájának kritizálására koncentrálna ismerteti azt, így közvetve (gyakran az elutasítás iróniáját használva) a kormányzati narratívákat terjeszti.

A kormánytávoli médiában azonban a narratívák szereplői felcserélődnek: a kormány itt gonosztevéként jelenik meg, aki akadályozza az Európai Unió migrációs válság megoldására irányuló erőfeszítéseit, és megtagadja segítségét a migránsoktól, akiknek támogatásra van szükségük ahhoz, hogy ne kelljen visszatérniük a háború sújtotta hazájukba. A hős az Európai Unió, amely a betelepítési kvótarendszerrel igyekszik enyhíteni a migrációs válságot. Az

²⁶ <https://magyarnemzet.hu/belfold-archivum/2015/12/lazar-van-nalunk-is-eleg-raszorulo>

²⁷ <https://magyarnemzet.hu/belfold-archivum/2015/12/lazar-van-nalunk-is-eleg-raszorulo>

áldozatok azonban ugyanazok (a magyar emberek), de nem az EU politikájától szenvednek, hanem a kormány félelemkeltő kampányaitól, amelyek veszélyeztetik az európai egységet.

Összefoglalva, **a kormányközeli média** elsődleges forrásai az MPG által generált kampányban szereplő üzenetek. Az újságírók vagy csak átvették a kormányközeli narratívákat, vagy ezeket fel is erősítve tálták. Ez értelmezhető a kormányzati narratívák átvételeként, de úgy is, hogy adaptálják azoknak a radikális jobboldali csoportoknak az üzeneteit, amiket a kormány közvetlenül nem akar terjeszteni. A kormányközeli médiában más politikai szereplők (például ellenzéki pártok vagy nemzetközi szereplők, mint az Európai Unió) nem jutnak szóhoz.

A kormányközeli médiában erős nacionalista kritikát fogalmaznak meg az Európai Unióval szemben: így a hatalmi harc narratíváját alkalmazzák, és az újságírók gyakran hangsúlyozzák, hogy a Fidesz a magyarság (beleértve a Kárpát-medencében kisebbségként élő magyarokat is) védelmezője, Magyarország pedig Európa védelmezője. Elutasítják az „európaizálódás” fogalmát és az EU migrációs stratégiáit.

2.1.1. A magyar parlamenti diskurzus elemzése

A kormány által dominált parlamenti diskurzusban a hangnem és a témák nagyon hasonlóak ahhoz, amit a *Magyar Nemzet*ben találtunk. A miniszterelnök ritkán elhangzó felszólalásaiban kizárólag a kvótarendszer veszélyeire koncentrált, és az Európai Uniót Soros György bábjának állította be, aki a saját politikai programját követi, amely ellentétes a magyar kormány érdekeivel. Így például, 2017 júniusában elhangzott felszólalásában az alábbi módon fogalmazott:

... A népvándorlás és a migránsválság elhúzódását jelzi előre az is, hogy a bevándorláspárti erők Brüsszelben és a tagállamokban a népi ellenállás nyilvánvaló ténye ellenére nem adták fel azt a tervüket, hogy több millió migránst – ahogy Soros György a nyilvánosságnak is bemutatott tervében szorgalmazza – betelepítsenek Európába.²⁸ (Orbán Viktor miniszterelnök, 2017. 06. 12.)

Nem meglepő módon, a migrációval kapcsolatos médiadiskurzushoz hasonlóan a miniszterelnök is rendszeresen kiemelte a gazdasági migráció kockázatait, és a magyar munkahelyek védelmét hangsúlyozta, mint a kormány legfontosabb célját. Vagyis, a legfőbb narratívák a biztonságosítási, gazdasági és a hatalmi harc narratívák voltak.

Például, Orbán Viktor a bevezető beszédét azzal kezdi, hogy a következő évek legnagyobb kihívásai közé fog tartozni a biztonság kérdése:

... 2015 sikeres év volt, és megalapoztuk a 2016-os további gazdasági sikereket. A legnagyobb kihívás 2016-ban nem gazdasági, hanem biztonsági jellegű lesz. ... Ne feledjük, hogy 2015-ben Magyarországot a migránsok ostromolták. Naponta több ezer ember lépte át illegálisan a határt. Káosz, felfordulás, bűnözés, terrorcselekmények és félelem: ezt hozta Európába a modern kori népvándorlás, ezt hozták Európába a migránsok. (A miniszterelnök beszéde, 2016. 02. 15.)

Orbán Viktor különböző retorikai eszközöket alkalmazott, hogy meggyőzze a közvéleményt kvótaellenes politikájáról, mint az egyetlen lehetséges intézkedésről az „illegális migráció” és az azzal szükségképpen együtt járó terrorizmus megállítására. E cél elérése érdekében Orbán a magyarokat ellenállásra szólította fel, s ezt a nacionalista szimbólumok használatán túl, katonai fogalmakkal (pl. „harc” és „ellenség”) is megtámogatta (Körösényi–Soós 2013; Pokornyi–Sághy 2021). Például, a „A 2017-es év teendőiről” című napirend előtti felszólalásában így fogalmazott:

A kormány öt olyan veszélyforrást nevesített, amellyel 2017-ben szembe kell néznünk (...) Először a rezsielőcsökkentés brüsszeli betiltása; másodjára az illegális migráció; harmadszor a külföldi befolyásolási kísérletek; negyedszer a magyar adóelőcsökkentéseket érő brüsszeli támadások; és ötödször a munkahelyteremtő programjainkat célzó brüsszeli támadások.²⁹ (Orbán Viktor miniszterelnök, 2017. 02. 20.)

Ami a szereplőket illeti, a hős maga a magyar kormány,³⁰ amely megvédi a magyar népet az „ellenséggel”, az Európai Unióval szemben (a háttérben a szálakat mozdító Soros Györggyel együtt), amely támogatja a migrációt és súlyosbítja a válságot. Az áldozatok itt is a magyar emberek, akiknek el kell szenvedniük az Európai Unió migrációpárti politikáját és ezáltal az „illegális migrációt”. Magát a kvótát egyértelműen a hatalmi harc narratívájában tárgyalják, amit a miniszterelnök szavai is jól mutatnak.

Még mindig ott tartunk, hogy valahol Magyarországon kívülről akarják megmondani, hogy nekünk, magyaroknak kivel kellene együtt élnünk, erről szól ez a kvóta. Azt javaslom a tisztelt Háznak, továbbra se fogadjuk el, ragaszkodjunk továbbra is ahhoz, hogy magunk döntjük el, kivel akarunk beengedni, kivel akarunk együtt élni. A kötelező betelepítési kvóta egész egyszerűen nem Európa, éles ellentétben áll az európai szellemmel. Értelmetlen, mert nem megoldja, hanem súlyosbítja a válságot. Jól látható, hogy a kötelező betelepítési kvóta nem távol tartja, inkább meghívót jelent a migránsok számára. A kötelező kvóta, tisztelt képviselőtársaim, jogtalan is, mivel az európai vezetőknek nincs hatásköre ebben a kérdésben ilyen döntést hozni; nincs jogkörük rákényszeríteni egy tagállamra sem a menekültek, illetve a bevándorlás ügyében olyan intézkedést, amit az illető ország nem akar.³¹ (Orbán Viktor miniszterelnök, 2016. 02. 15.)

A betelepítési kvótáról szóló népszavazás eredményét ismertetve Orbán így fogalmazott:

Ki döntsön arról, hogy kik tartózkodhatnak, kik élhetnek Magyarország területén? Ki döntsön erről: Brüsszel vagy Budapest? Ezt a kérdést kellett a népszavazáson eldönteni. A döntés hosszú évekre meghatározza Magyarország sorsát. Más jövő előtt állunk,

²⁹ Forrás: A magyar CAP kutatócsoport „Miniszterelnöki parlamenti felszólalások (2010–2021)” című adatbázisa: https://cap.tk.hu/uploads/files/Speeches/parliament/2010_18_36.txt

³⁰ Például „Nos, tisztelt Ház, tisztelt elnök úr, a támadásoknak az elhárítására kidolgozott lépéseket nevezi a kormányzat új nemzeti politikának (...) Szándékaink szerint azt új nemzeti politika megvédi Magyarországot, megvédi nemzeti érdekeinket és az eredményeket, amelyeket közös erővel kiküzdöttünk az elmúlt évek során. (Orbán Viktor miniszterelnök, 2017. 02. 20.)

Forrás: A magyar CAP kutatócsoport „Miniszterelnöki parlamenti felszólalások (2010–2021)” című adatbázisa: https://cap.tk.hu/uploads/files/Speeches/parliament/2010_18_36.txt

³¹ Forrás: A magyar CAP kutatócsoport „Miniszterelnöki parlamenti felszólalások (2010–2021)” című adatbázisa: https://cap.tk.hu/uploads/files/Speeches/parliament/2010_18_31.txt

másmilyen lesz Magyarország, ha beletörődünk, és másmilyen, ha harcolunk. A népszavazás tisztázta a magyarok álláspontját. Magyarország döntött. (...) A népszavazás elérte célját, mert máától nem a magyar kormány és nem annak feje, még csak nem is az itt ülő magyar parlamenti képviselők akaratát képviseljük Brüsszelben, hanem 3 millió majdnem 300 ezer magyar ember akaratát. (...) További küzdelmekre is fel kell készülnünk. Most Brüsszel térfelén pattog a labda. Az a kérdés, hogy megteheti-e Brüsszel, az európai államok demokratikus közössége, hogy rákényszeríti az akaratát egy olyan tagállamra, ahol azt a résztvevők több mint 90 százaléka ellenzi, és hogy mi, magyar politikusok képesek vagyunk-e az emberek döntésének érvényt szerezni az európai porondon is. (Orbán Viktor miniszterelnök, 2016. 10. 03.)³²

A miniszterelnök ritkán beszél a magyar baloldali/liberális pártok szerepéről, helyette inkább a nemzetközi intézményekre, civil szervezetekre és folyamatokra koncentrálna. Ez utalhat arra, hogy Orbán Viktor nem akar platformot adni nekik, hogy felerősítsék a hangjukat, de azt is mutatja, hogy a miniszterelnök nem tekinti az ellenzéki politikusokat olyan szereplőknek, akik jelentős befolyást gyakorolhatnak a migrációval kapcsolatos magyarországi kommunikációra és politikai stratégiákra. Az ellenzéki parlamenti képviselők nem a saját narratíváikat mutatják be (feltéve, hogy van ilyenjük), hanem inkább a Fidesz narratíváit és politikáját utasítják el. Rig Lajos, a Jobbik parlamenti képviselője 2015 szeptemberében elhangzott interpellációjában például az alábbiakról beszélt:

Az illegális határátlépők száma csúcsokat döntöget, és egyértelművé vált, hogy a Fidesz nem képes kezelni a helyzetet. Sajnos, az elemzések azt mutatják, hogy a bevándorlási hullámnak csupán még az elején vagyunk. A kormány által nem megfelelően kezelt helyzet túlzás nélkül katasztrófához vezethet Magyarországon, hiszen a közegészség mellett a közbiztonság és az államigazgatás is súlyos fenyegetettségnek van kitéve. Eredményes megoldási javaslattal a kormány nem tudott előállni, és mint beigazolódott, a határ menti kerítés felhúzása is csak pénzpocsékolás volt: a menekültáradatot ez nem képes megállítani, pedig rendkívüli helyzet áll fenn, így rendkívüli, azonnali intézkedésre van szükség.³³ (Rig Lajos, Jobbik, 2015. 09. 03.)

Kivételt képez az, amikor hangsúlyozzák, hogy az EU ne azonosítsa a magyar embereket a magyar kormánnyal, mivel a kormány kvótaellenes stratégiája, beleértve az EU és Soros György Magyarország ellenségeként való feltüntetését, nem a közvéleményt tükrözi, hanem a Fidesz politikai érdekeit szolgálja. Staudt Gábor, a Jobbik parlamenti képviselője például a következő módon interpellált 2018-ban:

A magyar választópolgároknak újabb és újabb szakkifejezéseket kell megtanulniuk, ha ki szeretnének igazodni a kormányzati csúsztatások és hazugságok erdejében. Önök eddig tudatosan összemostak minden létező fogalmat, a gazdasági bevándorlót, az illegális határátlépőt, a menekültet, oltalmazottakról pedig egyenesen nem is beszéltek. Legtöbbször persze ezek a fogalmak el sem hangzottak, hiszen volt egy varázsszó, amit mindenre rá lehetett húzni: migráns.³⁴ (Staudt Gábor, Jobbik, 2018. 02. 14.)

³² Forrás: A magyar CAP kutatócsoport „Miniszterelnöki parlamenti felszólalások (2010–2021)” című adatbázisa: https://cap.tk.hu/uploads/files/Speeches/parliament/2010_18_34.txt

³³ https://cap.tk.hu/1418/interpellation/I_6005.html

³⁴ <https://cap.tk.hu/1418/interpellation/I7C19789.html>

Ami a Parlamentben a betelepítési kvótákról szóló vitát illeti, sokkal kevesebb figyelmet kapott, mint a médiában. A kormánypárti felszólalók a „menekültválság” kifejezést gyakran az „invázió” vagy „árvíz” fogalmakkal helyettesítették, sőt a betelepítési kvóta kifejezés helyett az MPG gyakran használt egy érzelmileg terheltebb kifejezést („kötelező kvótarendszer”), amit eredetileg egy jobboldali ellenzéki képviselő talált ki. A **bűnügyi narratíva** gyakran átfedett a **biztonságosítási narratívával**, annak olyan elemeivel, mint a terrorizmus, az emberkereskedelem és az illegális határátlépés. A parlamentben a kvótadiskurzus részeként a **gazdasági narratíva** is megjelent. Ilyenkor a felszólalók általában azzal érveltek, hogy a kvótát nem szabad a munkaerőhiány és a népességfogyás (előregedés) megoldására használni, mert ezek szigorúan nemzeti ügyek, és Magyarországnak csak a szomszédos országokból kellene magyar nemzetiségűeket meghívnia. A **jogi narratíva** értelemben a diskurzus a dublini rendeletek használhatatlanságának kérdésére fókuszált, illetve a bevándorlók regisztrálásának és visszaküldésének folyamatára utalt. A **kulturális narratívában** vagy mint a kulturális különbségek veszélye, vagy mint az „európai identitás” megőrzésének fontossága merült fel. A kormánypárti felszólalók azzal érveltek, hogy nincs sikeres integrációs modell, és Merkelre hivatkozva azt állították, hogy a multikulturális modell („Willkommenskultur”) megbukott Németországban és Európában. Az „európai identitás” alatt a képviselők a keresztény Európa eszményét értették, amelyet a magyar kormánynak meg kell védenie. Egy korábbi, kevésbé hangsúlyos narratíva is megjelenik itt, a **demográfiai narratíva**, amely a népesség gyors és nagymértékű etnikai vagy vallási jellemzőinek gyors és nagymértékű megváltozásából („népességcsere”) adódó fenyegetésre mint egzisztenciális veszélyre utal.

Az ellenzéki pártok különböző stratégiákat alkalmaznak: először is alig említik a betelepítési kvótát, ehelyett a bevándorlásellenes kampányról, a déli határon felhúzott kerítésről és az úgynevezett letelepedési kötvényről beszélnek. Például a Jobbik szembeállította a kormány bevándorlással kapcsolatos álláspontját a „kötvénybiznisszel” és a „csokkal”:

Az elmúlt évben a kormány kommunikációja – nagyon helyesen – a tömeges migráció elleni védekezésre, valamint a bevándorlás és a multikulturalizmus veszélyeire összpontosított. A külföldiek sokszor ellenőrizetlen, tömeges beáramlása nemcsak társadalmi és gazdasági kihívásokat jelent, hanem biztonsági kihívásokat és a terrorizmus fokozott veszélyét is. (Gyöngyösi Márton, Jobbik).

Magyarország védelme a migránsoktól és a migránsokkal Magyarországra érkező terroristáktól ma az egyik legfontosabb nemzeti ügy. Ebben a kérdésben nem lehetnek félmegoldások. Az emberek 98 százaléka nemcsak azokat a migránsokat nem akarja, akiket Juncker ránk akar erőltetni, hanem semmilyen más formában nem akarja, hogy ma Magyarországra jöjjenek a migránsok, beleértve a Rogán Antal betelepítési vállalkozásán keresztül érkező migránsokat sem. (Szilágyi György, Jobbik)

A csak elérhetővé tételében részt vevő kereskedelmi bankok egy részének hirdetményei a mai napig tartalmazzák annak részletes leírását, hogy bevándorolt jogállású személyeknek milyen dokumentumokat kell leadniuk a lakástámogatás igénybevétele érdekében. Látjuk, hogy mindez rövid biztosítási jogviszonyt is érint, ugyanakkor ez a szűkítés sajnos könnyedén kijátszható, másrészt szimbolikus ügyről van szó: a magyar polgárok jövőépítését szolgáló kedvezményforma még szűk keresztmetszetben sem

kerülhetne idegen országból átmenetileg vagy végleg ide érkező személyekhez. (Z. Kárpáti Dániel, Jobbik, 2019. 02. 27.)³⁵

2.1.3. A média és a politika narratíváinak kapcsolata

A média és a politikai narratívák szorosan összefüggnek, akár kormányközeli, akár kormánytávoli kommunikációról beszélünk, hiszen mindkettőben a kormányzati narratívák dominálnak. Az ellenzéki politikusok, valamint a kormánytávoli média szintén képtelenek (vagy nem akarnak) alternatívát felmutatni a kormány migrációs narratíváival szemben, bár a **humanitárius narratíva** jobban jelen van a kormánytávoli médiában (és kevésbé a parlamenti interpellációkban). Mivel mind a politikai szereplők, mind a média a kormányzati intézkedésekkel összhangban alakítja migrációs narratíváit, a policy-orientált technokrata egyáltalán nem érvényesül a migrációs diskurzusban.

A betelepítési kvóta vitában a kormány csak a benne rejlő propagandapotenciálra koncentrált, azaz arra, hogy az EU-t azzal vádolja, hogy megpróbálja lerombolni Magyarország szuverenitását, és meggyőzi a közvéleményt a kvótarendszer veszélyeiről. Ugyanakkor az ellenzéki pártok nem tudtak (vagy ismét nem akartak) élni a politikaformálás befolyásolásának lehetőségével, hiszen tisztában voltak azzal, hogy a Fidesz–KDNP parlamenti többsége akadályozza az ellenzéki pártok bármilyen törvényjavaslatát, és a rendeletalkotás lehetősége is kizárólag a kormánypártok kezében volt (Gajduschek et al. 2020).

A migrációval kapcsolatos közpolitika jellemzője, hogy a kvótarendszer várható hatásairól (csakúgy, mint szinte minden más migrációs közpolitikai kérdéstről) nem készültek sem elemzések, sem alternatív szakpolitikai dokumentumok. Ha léteztek is ilyen dokumentumok, azokat az MPG agytrösztjei készítették, és ezek voltak hozzáférhetőek a nyilvánosság számára, azaz válhattak társadalmi vagy szakmai viták alapjává.

Mivel mind a médiát (és általában a politikai kommunikációt), mind a közpolitikát az MPG propagandagépezete uralja, következésképpen a migrációval kapcsolatos narratívák keletkezése is az MPG szervezetén belül, a nyilvánosság számára láthatatlanul történik.

2.2 Az orosz-ukrán háború

Az orosz–ukrán háború mindössze bő egy hónappal a 2022. áprilisi parlamenti választások előtt kezdődött, miközben a választási kampány már a tetőfokára hágott. Nem meglepő módon a háborúval kapcsolatos MPG kreálta iker-narratíva („Ők [az ellenzék] háborút akarnak”, „Mink [az önök kormánya] békét [és gázt] hozunk”), azonnal a diskurzus középpontjába került.

2.2.1. Az orosz–ukrán háborúról szóló médianarratívák

Az orosz–ukrán háború esetében is 12 cikket elemeztünk (a vizsgált újságok mindegyikéből négyet), amelyek 2022 júniusa és augusztusa között jelentek meg. A *Magyar Nemzet*

³⁵ https://www.parlament.hu/web/guest/iromanyok-lekerdezes?p_p_id=hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8&p_p_lifecycle=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_auth=Z8fpQwZB&hu_parlament cms_pair_portlet_PairProxy_INSTANCE_9xd2Wc9jP4z8_pairAction=%2Finternet%2Fcpsql%2Fogy_irom.irom_adat%3Fp_ckl%3D41%26p_izon%3D4841

foglalkozott a vizsgált időszakban³⁶ a leginkább a migrációval kapcsolatos kérdésekkel (közel négyszáz cikk), míg a *24.hu* és a *HVG.hu* kevesebbet (körülbelül száz-száz cikket).

Háromféle narratívát azonosítottunk: a **szolidaritási narratíva** volt minden vizsgált lapban a leggyakoribb. A menekültek tízezreiről számoltak be (ezt a szót használva, függetlenül attól, hogy kormányközeli vagy -távoli médiáról van szó). Az Ukrajnából érkező menekültekről szóló cikkek tartalmát a kormányzati üzenetek dominálták, de mivel a kormány és az ellenzék egyetértett a menekültek megsegítésének szükségességében, a 2015-ös évtől eltérően ebben nem volt különbség a kormányközeli és -távoli szegmensben.

A narratívák gyakran tartalmaztak pozitív történeteket. A *Magyar Nemzet* például közölt egy cikket, amelyben örömmel számolnak be arról, hogy:

Adrianna és Timur két gyerek abból közel 800 ezer emberből, akik a háború elől menekülve Magyarországon keresztül hagyták el a hazájukat, itt találtak segítséget vagy ideiglenes otthont, ameddig haza nem térhetnek. A Budapesten zajló vizes világbajnokságon ők is részt vettek az első helyért járó aranyérmek átadásában, nemcsak meglepetést, de óriási örömet és megható pillanatokat is okozva ezzel az Ukrán csapatnak.³⁷

Ebbe a narratívába illeszkedik a kormányközeli szegmensben a „**béke-narratíva**”, vagyis hogy „az egyetlen megoldás a béke”, és Ukrajnának, illetve Oroszországnak azonnal vissza kell térnie az asztalhoz.

A kormányközeli cikkek inkább a háború negatív gazdasági hatásaira, például az energiaárakra koncentrálnak, mintsem a migrációs politikára. A 2015-ös uniós betelepítési kvótáról szóló narratívákhoz hasonlóan, a kormány általában a migráció témáját a Fidesz más fontos politikai üzeneteihez kapcsolja, mint például a nemzetközi ügyek (**szuverenitás vagy hatalmi harc**) és a honvédelem (**biztonságiasítás**). Az ukrán menekültek kérdését ritkán tárgyalták azzal összefüggésben, hogy mi történik valójában Magyarországon, mivel a hangsúly továbbra is a nemzetközi fókuszú kormányzati narratívákon maradt.

Több cikk is hangsúlyozta, hogy Magyarországnak az európai békét kell támogatnia azzal, hogy segít azoknak, akik egy másik európai országból menekülnek, és „valódi menekültek”. Ezért Magyarországnak kötelessége segíteni rajtuk, és ők nem jelentenek veszélyt a magyar munkahelyekre és családokra, ellentétben az Európán kívüli országokból érkezőkkel. A menekültek és a migránsok közötti különbségtétel így a kormányközeli narratíva fontos jellemzőjévé válik: „A menekült csupán az első biztonságos országig menekült, utána már csak turista. Aki meg a sokadik országba is papírok nélkül, illegálisan, erőszakosan próbál meg bejutni, az terrorista.”³⁸

³⁶ Imre és Kovács (2022) megállapította, hogy a háború témája a kormányközeli médiában megjelenő cikkek szerkezetét is befolyásolta: miközben a napi cikkek száma nőtt (20-ról 80 cikkre), azok hossza csökkenő tendenciát mutatott.

³⁷ <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/06/menekult-gyerekek-akasztottak-az-aranyermet-az-ukran-szinkronuszocsapat-nyakaba>

³⁸ <https://magyarnemzet.hu/tollhegyen/2022/02/igazi-menekultek>

A következő részlet egy kormányközeli újságban megjelent cikkből³⁹ jó példa erre a kettős narratívára:

Az ukrán válság fájdalmas fotóit nézve az ember előtt markánsan kirajzolódik, milyen is egy igazi menekültáradat. Sokatmondó és leleplező a látvány: menekülő asszonyok, apró gyermekek, idős férfiak – a családfő nincs köztük. Hogyan is lenne? Ő otthon maradt harcolni, ellenállni, hogy legyen majd hová visszatérni... Talán. És milyen érdekes, minden menekültnél van irat, igazolvány, efféle, még ha sok helyütt nem is kérik tőlük. Véssük emlékezetünkbe ezeket a képeket! Igazi menekültek.

Ez a tömeg nem cigarettázó, mobiltelefonozó huszonéves férfiakkól áll, akiknek zöme, ha megkérdezik, tizennyolc évesnek vallja magát. (Merthogy menekülés közben valahogy „elveszítette” a dokumentumokat...) Ez a menekültáradat itt, az ukrán határnál más, mint amit megszoktunk. Itt nincsenek életerős ifjak, zsebükben Soros-bankkártyákkal, eurószáz-as-kötegekkel...

Egy interjúalany szarkasztikusan⁴⁰ magyarázta:

Így kell kinéznie egy menekültnek... a férfi otthon marad, védi a házat, a gyerek és a nők pedig sírva, kék szemmel, szőkén, udvariasan sorban állva jönnek a határon, és nagyon hálásak a nekik kiosztott segítségért. Mi pedig mindent megteszünk, hogy segítsünk stb.

Orbán Viktor ezekben a kormányközeli cikkekben főszereplő, aki segít az európai embereken, és akiben a magyaroknak bízniuk kell, hiszen a miniszterelnök igazat állít, miszerint az Ukrajnából érkezők nem növelik a terrorizmus vagy a gazdasági migráció kockázatát.

Ami a szereplőket illeti, a hős a magyar kormány, amely lehetővé teszi a segítséget az ukrán menekülteknek és koordinálja a támogatást, míg a gonosz a háború,⁴¹ amely menekülésre kényszeríti az ukránokat, akik ennek áldozatai. A kormányzati narratíva hangsúlyozza, hogy a kormány a háborút nem tudja megállítani, de felügyelete és irányítása alatt (és nem a nemzetközi szereplők által előírt módon) a magyaroknak lehetőségük van segíteni a szomszédos országból érkezőknek. Annál is inkább, mert sok köztük a gyermek. A cikkeket kísérő képeken is főleg nők és gyerekek láthatóak (1. kép).

³⁹ <https://magyarnemzet.hu/tollhegyen/2022/02/igazi-menekultek>

⁴⁰ Az interjúalanyok rövid bemutatásához, ld. az 1. mellékletet.

⁴¹ Fontos megjegyezni, hogy a kormányközeli média nem „háborúról” szól, hanem az orosz hivatalos narratívákban használt „különleges katonai művelet” (специальная военная операция) fogalmat használja.

1. kép: Tipikus kép egy kormányközeli cikkből

Forrás: <https://magyarnemzet.hu/belfold/2022/08/ismet-tobb-mint-16-ezren-menekultek-ukrajnabol-hazankba>

A kormányközeli médiában még a **humanitárius** narratívába is beágyazták a nemzetközi szereplők kritikáját, akik a menekültek segítése kapcsán is veszélyeztetik az ország szabadságát (**szuverenitás narratíva**). Egy cikkben például hangsúlyozták, hogy Magyarország ugyan elkötelezett az ukrán menekültek megsegítése mellett, de ezt „a maga módján” akarja megtenni, és Ukrajna nem diktálhatja ezek feltételeit, és nem gyakorolhat nyomást Magyarországra a segítség mértékét illetően, illetve azt illetően, hogy a Fidesz hogyan kommunikáljon az ukrán helyzetről.

Ami a **kormánytávoli médiát** illeti, alig találtunk különbséget a kormányközeli médiában megjelent beszámolókhöz képest. A Fidesz és az ellenzéki pártok között nincs nézeteltérés az ukrán menekültek megsegítésének szükségességét illetően. Az egyetlen különbség az, hogy a kormánytávoli média újságírói nem érvelnek amellett, hogy a magyar kormány csak „a maga módján” kellene segítenie az ukránoknak, azaz kerülik a **szolidaritási és a szuverenitási narratíva** összekapcsolását. A kritika a kormány kommunikációjára korlátozódik. Például azzal érvelnek, hogy a Fidesz különböző módon torzítja a menekültek számát, mert egyfelől minden határátlépést úgy mutat be, mintha azok mindig más személyeket jelentenének, ugyanakkor nem foglalkozik azzal, hogy a menekültek gyakran nem érdekeltek abban, hogy a magyar hatóságok regisztrálják őket. Míg az előbbi torzítás felül-, ez utóbbi alulbecsüli a menekültek számát.

A kormánytávoli média a kormányközeli cikkekhez hasonlóan a menekülteket főként nőknek és gyerekeknek mutatja be (2. kép).

2. kép: Tipikus kép egy kormánytávoli cikkből

Forrás: <https://24.hu/belfold/2022/06/15/orosz-ukran-haboru-menekultek-szama-nepszamlalas-helsinki/>

2.2.2. Az orosz–ukrán háborúról szóló parlamenti diskurzus

A menekültkérdés alig volt jelen a parlamenti diskurzusban, mivel a pártok között politikai hovatartozástól függetlenül egyetértés van abban, hogy segíteni kell az Ukrajnából érkező menekülteknek, ezért sem a Fidesz, sem más pártok képviselői nem használták ezt a kérdést politikai pozícióik megerősítésére. A parlamenti diskurzus leginkább a háborúnak az energia- és gázárakra gyakorolt hatásáról szólt.

A miniszterelnök a Kossuth Rádió „Jó Reggelt, Magyarország!” című műsorában számos alkalommal érintette a bevándorlásügyet. 2022 májusában például az alábbi módon fogalmazott:

Van szívünk, bennünket is anya szült, látjuk a szenvedő embereket, Magyarország valaha volt legnagyobb humanitárius segítségét nyújtjuk, 600, lassan 700 ezer Ukrajnából érkezett menekültet engedünk be minden fenntartás nélkül, akiknek az ellátásáról gondoskodnunk kell, arról gondoskodunk, a gyerekeket iskolába járattuk.⁴² (...) (Orbán Viktor miniszterelnök, 2022. 05. 06.)

⁴²https://docs.google.com/spreadsheets/d/1v7VqKET1fMTIfxW5Sng_1Z8tRQXGkVJ-g4jme1mRC30/edit#gid=142544462

Majd az év júliusában így szólt:

Bennünket egyszerre sújt 800 ezer menekült Ukrajnából, és csak az év eddig eltelt időszakában több mint százezer illegális határátlépő délről. (...) Ezt én próbálom mondani az uniós országoknak, hogy ráadásul ez nem csak a mi problémánk, ez nem csak egy magyar ügy, mert hiszen a migránsok is, ha bejutnak az illegális migránsok, azok majd előbb-utóbb megjelennek az osztrák–magyar határnál, és az ukrán menekültek is csak részben maradnak Magyarországon, nagy részük innen továbbmegy nyugat felé.⁴³ (Orbán Viktor miniszterelnök, 2022. 07. 01.)

A miniszterelnök tehát éles különbséget tett az Ukrajnából menekültek, valamint az illegális bevándorlók között – ezt azonban nem a parlament falain belül, hanem jellemzően azon kívüli fórumokon, elsősorban a Kossuth Rádió péntek reggeli műsorában tette meg.

2.2.3. A média és a politika narratíváinak kapcsolata

Az ukrán menekültválságot a kormány és az ellenzék is „klasszikus” menekültválságként fogta fel, és ezt a narratívát használták a politikusok, függetlenül politikai irányultságuktól. A válság „klasszikus” jellege lehetővé tette, hogy a felszólalók ne beszéljenek a válság eredetéről, így nem kellett egyértelműen politikai állást foglalniuk, arra koncentrálhatnak, hogy mi történik Magyarországon. Az áldozatok az ukrainai kitelepítettek, akiknek a háború miatt költözniük kell, és a magyarok, a hősök a kormány és az önkormányzatok, akik egyaránt segítik őket.

Az interjúk szerint a háború elején a bevándorlási politikával kapcsolatban két kérdés került megvitatásra: Hogyan kellene módosítani a jogi kereteket, hogy törvényes módot teremtsenek az ukrán menekültek befogadására? Mi lenne a megfelelő struktúra a megsegítésük koordinálására? Az utóbbi diskurzus arról is szólt, hogy az államnak mennyire kellene a civil társadalomra támaszkodnia a segítségnyújtás folyamatában, vagyis hogyan kellene megváltoztatni a szétvert menekültügyi rendszer ahhoz, hogy hatékonyan működjön egy ilyen válsághelyzetben.

2.3 A magyar civil szervezetek szerepe az orosz–ukrán háborúban

Mint korábban említettük, az ukrán menekülteket segítő civil szervezetekkel és a civil társadalom szerepével kapcsolatos narratívák a háború első napjától kezdve forró témává váltak. Részben, mert a menekültügyi rendszer nagy részét 2015 után felszámolták, ezért nem volt megfelelő intézményi háttér a nagyszámú menekült igényeinek kielégítésére. Ez a civil társadalom segítségét igényelte, s több tanulmány szerint a magyar lakosság 7%-a önkénteskedett, illetve a társadalom 40%-a segített valamilyen módon, leginkább adományokkal (Zakariás et al. 2023; Tóth–Bernát 2022). Másrészt 2014 óta a civil szervezeteket a kormányzati diskurzusban gyakran azonosítják „liberális politikai aktivistákkal”, Soros György szervezeteivel, az úgynevezett „Soros-hadsereggel” (Majtényi et al. 2019; Kopper et al. 2017). A 2015-ös szolidaritási hálózatok maradványainak váratlan újraaktiválódása 2022 tavaszán és a menedékkérők megsegítésére irányuló új civil kezdeményezések gyors szaporodása a civil szervezetek és a kormány átmeneti

⁴³https://docs.google.com/spreadsheets/d/1v7VqKET1fMTIfxW5Sng_1Z8tRQXGkVJ-g4jme1mRC30/edit#gid=142544462

szövetségéhez vezetett, mivel egy időre a kormánynak szüksége volt ezekre a szervezetekre, és végül legalább részben bekapcsolódtak a hálózatba (Tóth–Bernát 2022).

2.3.1. A civil szervezetekről szóló média-narratívák az orosz–ukrán háborúban

A médiában megjelenő narratívákat vizsgálva⁴⁴ szoros kapcsolatot találtunk az orosz–ukrán háborúról és a magyar civil szervezetek háborúban betöltött szerepéről szóló narratívák között. Ismét azt találtuk, hogy politikai hovatarozástól függetlenül minden médium hangsúlyozta az ukrán népnek nyújtott segítség fontosságát. A kormányközeli és kormánytávoli média közötti különbség az, hogy az előbbi a kormányhoz közeli szervezetek, különösen az egyházi kötődésűek szerepét hangsúlyozza. Ahogy egy interjúalany hangsúlyozta: vannak az úgynevezett jótékonyági (kormány által támogatott) szervezetek és „a többiek”, ami alatt a Soros-közeli civil szervezeteket értette. A kormányközeli médiában szarkasztikusan próbálták megfogalmazni, hogy a kormánytávoli média miért nem foglalkozik a menekültekkel (szemben a 2015-ös menekültválsággal): „Érdekes, de ezeknek az Ukrajnából menekülő fehér keresztény embereknek a fotói valahogy nem érik el a humanitárius „civil” szervezetek ingerküszöbét.”⁴⁵

Egy másik gyakran említett téma a civil társadalom és a kormány közötti koordináció, pontosabban a kormány szerepe a segítségnyújtás koordinálásában. E tekintetben a kormányközeli médiánál a kormánytávoli média kritikusabb a kormánnyal szemben. A kormánytávoli médiában megjelenő, civil szervezetekről szóló cikkek inkább a segítségnyújtás formáira koncentrálnak. Leírják a szervezetek kapcsolatait, információforrásait, és bemutatják, hogyan szervezik munkájukat a civil szervezetek, így az adománygyűjtést a magyar határon. Egy humanitárius szervezetnél dolgozó interjúalany például azt mondta:

Amikor mindenki a helyszínre siet és azonnal segíteni akar, egyfajta káosz természetes, mert szinte egymásba ütközünk. Aztán eljön egy pont, amikor az illetékes hatóságok látják, hogy ki van a helyszínen, ki mit tud, milyen készségekkel rendelkezik, mit tud csinálni – és kiosztják a feladatokat. ... Körülbelül öt-hat napba telik, mire az összehangolt fellépés hatékonyra válik. Ekkorra a „helyszíni megállapodások” már a helyükön vannak, ami alatt azt értem, hogy az informális munkamegosztást felváltják a felek közötti megállapodások.

A két médiaszegmens közötti különbség elsősorban abban áll, hogy a kormányközeli (jobbára híradás jellegű) cikkekhez képest a kormánytávoli elbeszélések humanistábbak voltak, és részletesebben mutatták be a civil szervezetek tevékenységét. A menekültek azonban egyik szegmensben sem nagyon jutottak megszólalási lehetőséghez.⁴⁶ A civil szervezetek leginkább a kormánytávoli cikkekben kapnak hangot (volt például egy hosszú cikk,⁴⁷ ahol a 24.hu újságírója interjút készített a Máltai Szeretetszolgálat képviselőjével).

⁴⁴ A civil szervezetek szerepére összpontosítva ismét 12, 2022 februárjában és márciusában megjelent cikket (4-4-et az általunk vizsgált 3 újságból) elemeztünk.

⁴⁵ <https://magyarnemzet.hu/tollhegyen/2022/02/igazi-menekultek>

⁴⁶ De ahogy egy interjúalany kiemelte – még mindig gyakrabban, mint a 2015-ös válság idején (valószínűleg nyelvi okokból: mert – feltételezése szerint – most könnyebb volt ukránul/oroszul beszélő tolmácsot találni).

⁴⁷ <https://24.hu/kozelet/2022/03/13/orosz-ukran-haboru-menekultek-maltai-szeretetszolgalat-gyori-dani-lajos-interju/>

A háború elől menekülőknél nyújtott segítséggel kapcsolatos általános egyetértés miatt a különböző politikai hovatartozású szervezetek meglehetősen hasonlóan jártak el: technikai információkat mutattak be (hogyan lehet kapcsolatba lépni a szervezettel), és részletesen ismertették, hogyan lehet segítséget nyújtani. Különösen a kormánytávolsági médiában a cikkek segítettek mind a menekültek, mind a segítők egymásra találását, például megadva a civil szervezetek címét és nyitvatartási idejét, azt, hogy hol és mikor kaphatnak segítséget a menekültek, illetve a polgárok felajánlhatják segítségüket az ukrán menekülteknek.

A cikkek azt sugallják, hogy a hősök a civil szervezetek és a segítséget nyújtó magyarok; az áldozatok az Ukrajnából menekülők, a gonosz pedig a háború. Mivel a humanitárius szervezetek elsősorban a határon dolgoztak, ezért néha a kárpátaljai magyar diaszpórát is gyakran említik a segítségnyújtás célcsoportjaként.

2.3.2. A civil szervezetekről szóló parlamenti diskurzus

A parlamenti diskurzust⁴⁸ illetően sem találtunk eltérő politikai narratívákat. A 2014/2015-ös évtől eltérően a civil szervezetek politikai hovatartozása (pl. Soros szerepe) egyáltalán nem került fel, és nem használták fel a pártok saját politikai céljainak elérésére.

Egy kormánypárti országgyűlési képviselő 2022 nyarán egy parlamenti felszólalásában az alábbi, tényszerű és politikamentes elemzést adta elő:

Segélyszervezetekkel együttműködve segélypontokat alakítottunk ki a határon Záhonyban, Beregsurányban, Lónyán, Barabáson és Tiszabecsen. A magyarországi háborúban megsebesült ukrán katonák és gyermekek orvosi ellátását is biztosítjuk. Az ukrainai diákok Magyarországon folytathatják tanulmányaikat, a BOK csarnokban humanitárius tranzitpont működik, a kormány pedig támogatást nyújt azoknak a munkáltatóknak, akik menekülteként érkező ukrán állampolgárokat foglalkoztatnak. Összességében Magyarország már több mint 40 milliárd forintot költött menekültek megsegítésére.

A miniszterelnök az alábbi, kevésbé érzelemmentes szavakkal jellemezte a helyzetet:

De ... ott van az ország, a rengeteg önkéntes, velük is találkoztam, köszönet a munkájukért, le a kalappal, rengetegen jönnek az ország minden részéből, nemcsak küldenek segítséget, hanem el is jönnek önkéntesként, még a saját falumból is találkoztam önkéntessel, akik eljönnek, és ott néhány órát vagy néhány napot segítenek. Ők adják igazából a nagy támaszt az állami szervezetek mögött, mert az állami szervezetek intézik az ügyeket, de itt emberségre is szükség van, és az emberséget meg a civilek, különösen az egyházi szervezetek tudják megadni, akik kiválóan végzik a munkájukat. (Orbán Viktor miniszterelnök, 2022. 03. 04)⁴⁹

A kormánypártok és az ellenzéki politikusok egyaránt azt hangsúlyozták a nyilvánosság előtt, hogy a közüzemi árak emelkedése és a szomszédos országok békéjének megzavarása jelenti

⁴⁸ Az előző két esethez hasonlóan itt is a kormány és az ellenzék parlamenti kommunikációját vizsgáltuk, az első esetben a miniszterelnök felszólalására, a második esetben pedig a felszólalásokra, interpellációkra és egyéb kérdésekre összpontosítva.

⁴⁹ https://docs.google.com/spreadsheets/d/1v7VqKET1fMTIfxW5Sng_1Z8tRQXGkVJ-g4jme1mRC30/edit#gid=142544462

a legnagyobb veszélyt a magyar emberekre, vagyis a terrorizmus és a gazdasági migráció veszélyeiről egyáltalán nem beszéltek, inkább azzal érveltek, hogy az Ukrajnából érkező menekültek nem a magyarok ellenségei.

A megkérdezettek szerint azonban a civil szervezetek szerepét a 2022-es válság idején is befolyásolta a civil társadalmon belüli megosztottság, azaz az, hogy a szervezet ENSZ-támogatású vagy kormánytámogatású.

2.3.3. A média és a politika narratíváinak kapcsolata

A fő kérdés a kormánytávoli szervezetek, az informális csoportok, az önkormányzatok és a kormány közötti koordináció kérdése volt. A legfontosabb konzultatív szervezet a 2010-ben létrehozott Karitatív Tanács volt.⁵⁰ Mivel a tagok többsége élen járt a segélyezésben, ezért koordinációs csomópontokká is váltak, a segélyszervezetek fő kormányzati koordinációs mechanizmusát biztosítva.

Az első kérdés az volt, hogy a kormány újra megnyitja-e a menekültügyi létesítményeket, hogy szállást biztosítson a menekülteknek. Ehelyett a kormány úgy döntött, hogy díjat fizet az önkormányzatoknak, akik szállást biztosítanak az átmeneti védelemben részesülő embereknek. Mivel ezúttal a legtöbb szereplő egyetértett a segítségnyújtás szükségességét illetően, ezért ez a narratíva közel áll a **szervezeti/technológiai narratívához**.

Az első hónapokban a legvitatottabb kérdés az volt, hogy vajon a kormánynak aktívabb szerepet kell-e vállalnia? Míg a kormányközeli szereplők nem vetették fel a kérdést, vagy azt a tényt hangsúlyozták, hogy a kormány milyen gyorsan reagált az új jogszabályokkal, addig a kormánytávoli szereplők a kormány kezdeti felkészületlenségéről értekeztek.

3. Összefoglalás és következtetések

A migráció fő narratíváinak azonosításához és annak a struktúrájának a leírásához, amelyben a migrációs narratívák előállításának és terjesztésének folyamatai jellemzik a mai magyar kommunikációs és politikai szegmenseket, először is Magyarország politikai rendszerét (az információ hegemoniájára épülő autokráciát [IA], s az ennek működőképességét biztosító propagandagépezetet [MPG]) mutatjuk be. A következő lépés a migrációval kapcsolatos narratívák 2015 óta történő előállításának és terjesztésének elemzése, amivel az MPG szerkezetét és működését illusztráljuk.

3.1 Magyarország mint információs autokrácia (IA) és a morális pánikgomb (MPG) mint ennek alapintézménye

A narratívák előállításának és áramlásának elemzése azért nehéz, mivel a médiában és a parlamentben többnyire csak olyan információk alapján tudnak vitázni a képviselők, amelyekről az MPG propagandagépezete úgy dönt, hogy azok hasznosak a számára.

⁵⁰ Tagjai a nagy, egyházi kötődésű humanitárius szervezetek voltak: Magyar Máltai Szeretetszolgálat, Katolikus Caritas, Magyar Református Szeretetszolgálat, Ökumenikus Szeretetszolgálat, Baptista Karitás és a Magyar Vöröskereszt.

Másként, a hozzáférhetőség szempontjából a magyar kormányzat kommunikációs rendszere zárt politikai struktúráként írható le (Della Porta 2013), ami a mi szempontunkból azt jelenti, hogy a döntéshozatali folyamatokhoz az MPG magján kívülről nehéz hozzáférni. A kormányzati szféra politikai és médiaszereplői egyaránt fegyelmezettek (és ellenőrzöttek), és készségesen követik a központosított döntéshozatali rendszerből kapott utasításokat, ismételve a készen kapott narratívákat, s használják azokat a tálalási módokat, amelyeket az MPG agytrösztjei kidolgoznak számukra. Ezt a jelenséget Csanádi (2022) pontosan demonstrálja, amikor a demokráciából az autoriter rendszerbe való visszalépést mutatja be több mint 700 kormányzati döntést vizsgálva 2010 és 2021 között, s arra a következtetésre jut, hogy:

... először a politikai mezőben, majd a fékek és ellensúlyok intézményei felé kiterjedve és azokat elfoglalva, ezután a helyi és alulról szerveződő autonómiák és a gazdasági szféra felé tovább haladva ... történik a politikai foglyul ejtés az intézményesített korrupció, a politikailag szelektív (újra)elosztáson ... keresztül. (Csanádi et al. 2022. 13. o.)

Kutatásunk ennek a folyamatnak az eredményét mutatja be a migrációval kapcsolatos narratívák előállítására és terjesztésére során. Amellett érvelünk, hogy az MPG létrehozása és finomhangolása az autoriter rezsim magyar változatának felépítésében kulcsfontosságú volt. Felfogásunk szerint a kommunikációs mező elfoglalása a de-demokratizálódási folyamat szerves eleme. Ezért a magyar esettanulmány bevezetőjében hangsúlyoztuk annak a felismerésének a fontosságát, hogy Magyarország információs autokrácia, amely a morális pánikgombot használja alapvető kormányzási technológiaként. Továbbá, hogy bár az MPG számos technikája más országokban is létezik, ezek egyedi keveréke és nagy tehetetlenségi ereje miatt Magyarország alig hasonlítható más európai országhoz, amelyekben legfeljebb az autokrácia különböző részelemei találhatók meg.

Annak illusztrálására, hogy miért tekintjük az MPG-t az információs autokrácia létrehozásának és fenntartásának egyik kulcsfontosságú elemének, idézzük az eredeti IA modell szerzőit.

... a nyitott határok, a globális média és a tudásalapú gazdaság világába, Alberto Fujimori Perujában, Orbán Viktor Magyarországon és Vlagyimir Putyin Oroszországában az illiberális vezetőknek sikerült megszüntetniük hatalmuk szinte minden korlátozását, miközben viszonylag kevés elnyomást alkalmaztak, és demokratikusnak tették magukat... titkuk az információ ellenőrzésében rejlik. Ahelyett, hogy elszigetelnék országaikat, ideológiákat erőltetnének, vagy terrorizálnák a polgárokat, az ilyen vezetők a közvélemény manipulálásával biztosítják hatalmukat. A média ellenőrzésével meggyőzik a polgárokat arról, hogy kormányzásuk hozzáértő és jóindulatú; legitimitásuk inkább a népszerűségen, mint a félelmen alapul. ... Ahelyett, hogy átfogó ideológiával próbálnák átprogramozni az emberek gondolkodását, csupán a kormányzat megítélésének javítására törekcsenek. (Guriev–Treisman 2020, 1. o.)

Elfogadva az elmélet három pillérét (erőszakmentességre való törekvés, a demokrácia látszatának megőrzése és a népszerűség alulképzett, alulinformált tömegekre való alapozása), tagadjuk a negyedik tételt, miszerint a domináns narratíva az, hogy a kormányzás ideológiamentes, csak a kormányzat kompetenciája/professzionizmusa lényeges.

Az IA magyar változata ez utóbbi tétellel ellentétben, miközben a kormányzat kompetenciáját hangsúlyozza (és bőven ad teret Orbán karizmatikus nagyságának), nagyon intenzíven használ különböző ideológiai narratívákat is legitimitásának alapjaként, illetve azért, hogy morális pánikot keltsen és tartson fenn. Az információs autokrácia eredeti koncepciójának ez a kiterjesztése kulcsfontosságú a mi megközelítésünk szempontjából, mivel a propaganda szerepét hangsúlyozza a kormányzás kulcselemeként, azaz az MPG szerepét az autokratikus uralom információs hegemoniájának folyamatában. Az MPG 2015 óta növekvő költségvetéssel és szervezeti kapacitással teszi lehetővé, hogy az általa előállított és terjesztett narratívák, amelyek sokféle ideológiát is magukba ötvöznek (lásd az 1.4. fejezetet), biztosítsák a kormányzás erőszakmentes, a demokrácia látszatát fenntartani képes uralmát a polarizált és könnyen mozgósítható népeesség manipulálásán keresztül.

3.2 A migrációval kapcsolatos narratívák előállításának és terjesztésének fő jellemzői az IA-kormányzáson alapuló és MPG által dominált propagandában

Mivel mind a médiát, mind a parlamentet a kormány uralma alatt álló MPG látja el információval, ezáltal a narratíváknak az IA-rendszerben központilag koordinált, felülről lefelé irányuló előállítása zajlik, következésképpen a médiában és a parlamentben nincs önálló narratívatermelés.

Szabó és Panyi (2022) ezt a mechanizmust a következőképpen illusztrálta: órákkal a háború kitörése után a Miniszterelnöki Hivatal kabinetfőnöke összehívta az MPG-hez kötődő kormányhivatalok és agytrösztök vezetőit, és összefoglalta a kormány kommunikációs stratégiáját (hivatalos álláspont, fő üzenetek stb.). A narratívák (nem nyilvános kormányközeli kutatások alapján kidolgozva) már készen álltak: béke, a háborúban való részvétel és a fegyverszállítás elkerülése. Kezdetben a történéseket vagy „ukrán–orosz konfliktusnak”, vagy a hivatalos orosz tálalásnak megfelelően, „különleges katonai műveletnek” nevezték. Orbán Viktor már aznap délután ezeket a narratívákat használta, és (az akkori ellenzéki vezető korábbi beszédeiből vett mondatokat felhasználva) azt sulykolta, hogy az ellenzék fegyvert akar küldeni Ukrajnába.

Március végén (azaz két héttel a választás előtt) az MPG központja a bűnbakok szokásos listájához (Soros, EU, ellenzék) hozzácsapta Zelenskijt is. Az új narratíva az volt, hogy veszélyben van Magyarország energiaellátása, és csak a Fidesz (ha újraválasztják) tudja megvédeni a nemzetet ettől a veszélytől. A választások megnyerése után Orbán azt hangsúlyozta, hogy mostantól a Soros-birodalom összes pénzével és világméretű szervezetével, a nemzetközi médiával, sőt az ukrán elnökkel is meg fog kelleni küzdenünk.

Egy kormányközeli interjúalany szerint az MPG rendszeresen vizsgálja potenciális választóinak aggodalmait/félelmeit/elvárásait: „Felismertük, hogy a migráció alulról felfelé irányuló kérdés, mert érzelmileg túl közel áll az emberekhez. Azt mondani, hogy »ne féljetek [a migránsoktól]«, nem működne...”

A kormány pedig a háttérkutatások eredményeit a médián keresztül terjeszti. Más szóval, a média és a parlament nem gyakorol semmilyen befolyást a kormány politikai döntéshozatali döntéseire, ők csak továbbadják az MPG által kidolgozott politikai narratívákat, illetve magyarázzák és legitimálják a már meghozott döntéseket. A narratívák keretezését szintén az

MPG szakértői határozzák meg felülről (agytrösztök, spin doctorok, újságírók és politikusok hálózatával együttműködve).

A közpolitikai tevékenység jobbra előzetes politikai és szakmai viták nélkül zajlik. Egy interjúalany úgy jellemezte a migrációs politikát, mint egy „próba szerencse” típusú, szervezetlen rendszert, ahol

az ötletek (többnyire felülről lefelé irányulóan) bármelyik kormányzati hatóságtól származhatnak. Ebből következően nem létezik egységes migrációs politika, mivel a bevándorlás különböző formái és aspektusai különböző hatóságok hatáskörébe tartoznak, amelyek között nincs, vagy csak kevés horizontális koordináció van.

Ennél is fontosabb, hogy a kormány képes arra, hogy a migrációs narratívák gyártását a rövidtávú (sőt gyakran ad hoc) gazdasági és politikai érdekeihez igazítsa. Ilyen esetekben a tényleges migrációs folyamatoknál sokkal fontosabb, hogy mekkora az a politikai haszon, amelyet az IA a megfelelően kiválasztott ideológia által vezérelt politika alkalmazásával szerezhet.

A kormánytávoli narratívák eltérhetnek az MPG által dominált diskurzustól, de hangjuk túl gyenge ahhoz, hogy a saját visszhangkamrájukon kívül másokat is elérő, konkurens narratívákat hozzanak létre.

3.3 A migrációval kapcsolatos narratívák termelésének és terjesztésének jellemzői 2015-ben és azóta

Az MPG 2015-ben még csak kialakulóban volt, csak 2016/2017-ben, a vélt migrációs fenyegetés és a két Soros-ellenes összeesküvés-elméleten alapuló push poll és az első EU-ellenes kampányok kombinációjával vált teljesen kifejeletté (3. melléklet). A médiát nemsokára már a Fidesz narratívája uralta, benne a félelemkeltő keretezés teljes skáláját: „az EU migrációs stratégiája ellen vagyunk”, „a kormány kötelessége a magyar emberek védelme”, „az illegális migráció elleni küzdelem elkerülhetetlen”, „a terrorizmus veszélye magas”.

A parlament szerepe a kormány migrációs politikájának legitimálására korlátozódott, a kapcsolódó narratívákat az MPG központjából kapták, az ellenzéknek nem volt befolyása a közpolitikára: a rendeletek (még kevésbé a törvények) tartalmát társadalmi vagy parlamenti vita nélkül a kormány határozta meg. Az ellenzék nem dolgozott ki ellen-narratívákat, csak a kormány állításait tagadták.⁵¹

Eredményeink egybeesnek a parlamenti vitákban és a médiában a betelepítési kvótával kapcsolatos narratívákkal kapcsolatos korábbi megállapításainkkal (Bognár et al. 2022): a kormányzati narratíva uralta a közbeszédet, alternatív narratívák és keretek csak a „visszhangkamrákban” voltak hallhatók.

A kvótavita idején a következő keretek léteztek: „hatalmi harc”, „humanitárius/szolidaritás”, „gazdaság”, „szervezeti/technikai” és „fenyegetés: terrorizmus/biztonság”. A domináns keret a

⁵¹ Az egyik interjúalany szerint ez azzal is összefügghet, hogy a magyar média és a parlamenti ellenzék külpolitikai szempontból felkészületlen volt, ezért nem tudott megfelelő geopolitikai kontextust adni a 2015-ös eseményeknek.

„hatalmi harc” volt, ahol a kvótavita egyrészt az európai politika, másrészt a szuverenitás kérdéseibe ágyazódott. A „hatalmi harc” keretét használó cikkek egy része az eseményeket egyszerű alkufolyamatnak állította be; másik része a nemzeti szuverenitás és az EU-tagság kötelezettségei közötti ellentmondást taglalta.

2015/2016-ban a betelepítési kvóta a parlamentben sokkal kevesebb figyelmet kapott, mint a médiában. 2022-ben is a média – politikai státusztól függetlenül – aktivitása volt meghatározó és többnyire az Ukrajnából érkezők megsegítésének szükségességét hangsúlyozta. A kormányzati kommunikációval való szembehelyezkedés az ellenzék számára nagyon korlátozott volt, mivel – ahogy az egyik interjúalany kifejtette – a kormány nem csupán szóban támogatta a menekülteket, de integrációról is beszélt és gyorsan módosította a törvényeket stb. Ahogy egy interjúalanyunk felidézte: „Kigondolsz valamit, hogy mit kellene tennie egy segítő szervezetnek, és holnap már olvashatod erről a kormányhatározatot. Így telt el a tavasz...”

A kormányközeli médiához hasonlóan a kormánytagok parlamenti felszólalásai is csak az MPG csatornájaként szolgáltak, azaz monoton módon ismételték az MPG szlogenjeit. Orbán Viktor általában kerül a parlamenti beszédek, a kormányzati üzeneteket leginkább a miniszterek és államtitkárok közvetítették. Orbán Viktor soha nem ad interjút a nem kormányzati médiumoknak, még a kormányközeli médiának is csak ritkán. Ugyanakkor Orbán Viktor minden péntek reggel beszél az állami rádióban, és vannak alkalmak, amikor előadást tart. Ezek a beszédek ritkák, és arra hivatottak, hogy erősítsék Orbán mint karizmatikus vezető auráját.⁵²

Az ukrán menekültválságról szóló fő narratíva az, hogy „igazi” menekültekből áll (ellentétben a 2015. évvel, amikor az MPG narratívája „illegális migránsokról” szólt). Ezt a narratívát minden politikai szereplő osztja. Az áldozatok vitathatatlanul az ukrán emberek, akiknek menekülniük kellett a háború elől, a hősök pedig a magyarok és a magyar kormány, amiért segítettek nekik. A kormányközeli és -távoli narratívák közötti különbségek magával a háborúval (ki és miért kezdte el), valamint a kormány relatív súlyával és a menekülteket segítő civil szervezetekkel szemben mutatkoztak meg.

A migrációs folyamat 2015-ös és 2022-es elbeszélései közötti fő különbség részben a 2015-ös és 2022-es migránsok fő jellemzői közötti különbségekkel magyarázható. A másik jelentős különbség 2015 és 2022 között az IA és az MPG eltérő ereje. Hét év alatt ugyanis az MPG kifinomult szervezetet és technológiát fejlesztett ki. Először is, az IA-ban a kormányzat hatalma 2015-höz képest 2022-ben sokkal nagyobb. Továbbá az MPG témaválasztásának módszerei és az alkalmazott eszközök (mint a nemzeti konzultáció, a különböző információs technológiák, a nyelvhasználat stb.) kidolgozottabbak, bejáratódottak és sokat finomodtak.

Következésképpen az MPG manapság kiválóan meg tudja jeleníteni a „megfelelő” és a „nem megfelelő” migránsok közötti különbségeket, vagyis hogy a migrációs diskurzus „kettősbeszédét” (Pepinsky et al. 2022) miképpen lehet hatékonyan megvalósítani.

⁵² A CPAC előadás a globális konzervatív világnak; a tusnádfürdői, valamint az évente megrendezésre kerülő „A nemzet helyzete” jellegű beszédek a nemzeti közönségnek (azaz az összes Kárpát-medencében élő magyarnak) szólnak.

Bár a narratívák 2015-ben változatosabbak voltak, mint 2022-ben, a narratívák alap ideológiája nem változott 2015 és 2022 között: az MPG-narratívák fő célja akkor és azóta is az, hogy félelmet keltsen a „népben” és megfelelő ellenségképeket nyújtson ehhez. Ezt azonban sokféleképpen képes kivitelezni.

Egy „nemzeti” fogyasztásra szánt Orbán-beszéd (2022 júliusában) az MPG-narratívák standard szereplőire koncentrált: Soros, az EU, a migráció és a gender, de – némi szarkazmussal – úgy megfogalmazva, mint egy kérést:

Ugyan most kevesebb szó van a migrációról, de higgyék el, hogy semmi sem változott. Brüsszel a Soros-féle csapatokkal kiegészülve egész egyszerűen ránk akarja kényszeríteni a bevándorlókat. ... Ugye, a mi pozíciónk is egyszerű, azt kérjük, ez egy újabb toleranciaajánlat, mi nem akarjuk megmondani, hogy ők hogy éljenek, csak azt kérjük, hogy ők fogadják el, hogy nálunk az apa férfi, az anya nő, a gyerekeinket pedig hagyják békén, és ezt fogadtassák el Soros György hadseregével is.⁵³

Ez a narratíva könnyen összekapcsolható más, fenyegetésekről és ellenségekről szóló narratívákkal. 2023 májusában a budapesti CPAC éves találkozóán Orbán háborút hirdetett: büszkén jelentette, hogy ő a konzervatív támadás élharcosa az olyan ősellenségek ellen, mint a baloldal és a liberálisok, és azok világméretű összeesküvése, melyet globalizációnak álcáznak, de ami valójában csak a nemzeteket, a szabadságot és a konzervativizmus alapvető erkölceit akarják elpusztítani. A narratíva ugyanazokat a bűnbakokat tartalmazza (Soros, Brüsszel, migránsok, baloldali liberálisok, LMBTQ ideológia és annak képviselői, NGO-k stb.), de a keret más: vírusanalógiát használ, és azt állítja, hogy Magyarország egy olyan védőoltás tesztelésének az inkubátora, melyet a „normalitással” szembeszegülő kozmopolita/globalista támadás ellen fejlesztenek ki:

... Magyarország valójában egy inkubátor, ahol a jövő konzervatív politikáját kikísérletezik. Magyarország az a hely, ahol nemcsak beszéltek a progresszív liberálisok legyőzéséről és egy konzervatív, keresztény politikai fordulatról, hanem meg is csináltuk azt. ... Sőt, mi vagyunk a bizonyíték, csak a konzervatív politika segíthet ott, ahol a liberálisok, a baloldaliak romba döntöttek egy országot. És a magyar sikertörténet azóta tart ... Európa legjobb közbiztonsága, megfélemezett migráció és erős nemzeti identitás.

... De Gyuri bácsi meghirdette betelepítési programját, hadrendbe állította NGO-hadseregét, és nekilátott a „nagy terv” végrehajtásának. Elárasztották illegális migránsokkal a Balkánt, és kiépítették az Európa szívébe vezető embercsempész útvonalat. És akkor beleütköztek Magyarországra. Mi megálljt parancsoltunk, felvettük a kesztyűt, védekeztünk, kerítést építettünk, és megvédtük a hazánkat. Egy idő után arra is rájöttem, hogy nem elég a határvédelem, nem elég a fizikai, önvédelmi harc, csak akkor tudjuk megvédeni a hazánkat, ha a szellemi, ideológiai csatákat is vállaljuk. Ugyanis egy szellemi, ideológiai csatátér kellős közepén találtuk magunkat, mert a migráció fontos része a liberális progresszívek filozófiájának. Nem volt más választásunk, tetemre kellett hívunk a nyílt társadalom ideológiáját, és vele Soros György egész birodalmát.

⁵³ <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-eloadasa-a-xxxi-balvanyosi-nyari-szabadegyetem-es-diaktaborban/>

Ma egy inkubátorprogram vezetőjeként jelentem Önöknek, hogy mindannyian támadás alatt állunk, Európában éppúgy, mint Amerikában. Azt is jelentenem kell Önöknek, hogy a támadás nem gazdasági természetű. Egy biológiai fegyverrel van dolgunk. Egy vírustámadást indítottak ellenünk. Ezt a vírust a progresszív liberális laboratóriumokban fejlesztették ki. Ez a vírus a nyugati világ legsebezhetőbb pontját támadja, és ez a nemzet. ... Ma már látjuk, hogy ez a vírus nem kiszökött, ezt kitenyésztették, szaporítják, és terjesztik az egész világon. A migráció, a gender, a woke, ezek mind csak variánsok, ugyanannak a vírusnak a variánsai. ... Jó hír mindenki számára, hogy nem kell tovább keresni a progresszív vírus ellenszerét. Itt van Magyarországon. ... Annyi az egész, hogy választás előtt hatalmas betűkkel és jól láthatóan fel kell írni a zászlóra: No migration! No gender! No war!⁵⁴

A kormányközeli és a kormánytávoli interjúalanyok nagyon különbözően vélekednek arról, hogy a narratívák megváltoztak-e, vagy sem. A hivatalos kormányközeli megközelítés a kormány 2022-es menekültbarát magatartására hivatkozik annak bizonyítékeként, hogy a kormány soha nem volt rasszista, csupán ahhoz az elvéhez volt mindig hű, hogy Magyarország csak akkor fogad be menekülteket, ha Magyarország az első biztonságos ország számukra, és mivel Magyarország Szerbiát biztonságos országnak tartja, ezért a 2015-ben érkező menekülteket nem szabadott beengedni. Egy kormánytávoli interjúalany ugyanakkor világosan illusztrálta azzal a történelmi narratívával való visszaélést, amely szerint Magyarország Európa védelmezője (az „utolsó bástya”) volt az Oszmán Birodalommal szemben: míg Magyarország „Európa utolsó bástyája” volt 2015-ben és 2022-ben is, de míg 2015-ben a kereszténységet védte, addig 2022-ben „a béke utolsó bástyája”.

3.4 Magyarország: autokrácia vagy egy szélsőséges eset a demokrácia-kontinuumon?

A korábban elemzett Orbán-beszédek bizonyítják, hogy az IA-modell módosításunk helyes volt, azaz a kompetencia és az ideológia nem „vagy-vagy” alternatíva, hanem szinergiákat hozhat létre, hogy a népet meggyőzzék a Fidesz uralmának elfogadásának egyetlen helyes voltáról. A szemelvények azt is mutatják, hogy az MPG képes az eredeti IA elméletet kiegészíteni (és nem helyettesíteni) az MPG propagandájának részeként azonosított ideológiák minden formájával (Enyedi 2023).

Ahhoz, hogy az IA magyar változatát (és az MPG szerepét ebben) összehasonlító perspektívába helyezzük, ki kell emelnünk, hogy bár a magyar IA felépítésében és működtetésében alkalmazott technikák egyikét sem az MPG szakemberei találták ki, ám ilyen kompakt kísérletként csak Magyarországon fejlesztették tovább és finomították – pont ahogy Orbán 2023-as CPAC beszédében állította, Magyarország a konzervatív világ antivírus-laboratóriuma.

Hipotézisünk szerint a 2010 óta (és különösen az MPG 2015/16-os bevezetése óta) Magyarországon zajló konzervatív kísérlet eredménye az, hogy Magyarország már nem demokrácia. Ezt a feltételezést megerősíti az a tendencia, ahogyan a nemzetközi szakmai

⁵⁴ <https://miniszterelnok.hu/orban-viktor-eloadasa-a-cpac-hungary-konferencia-megnyitojan-2023-05-05/>

szervezetek az elmúlt években értékelték Magyarországot és különösen a magyar média helyzetét.⁵⁵

Következtetésünket azonban az összehasonlító elemzés két jelentős hiányossága torzítja. Először is, elemzésünk egyik fő korlátja a „módszertani nacionalizmus”, azaz úgy elemeztük a migrációval kapcsolatos narratívák előállítását és terjesztését, mintha az egy önálló magyar történet lenne. Más szóval úgy tettünk, mintha az elemzésünkben azonosított folyamatok Magyarországon kezdődtek volna, és nem hatnának más országokra. Ám ez a két feltételezés hamis. Nyilvánvalóan ez a helyzet a CPAC „A világ konzervatívjai egyesüljetek!” szándékával, amelyet az Orbán-beszédek oly világosan illusztráltak. Másodsor, a narratívák „határok nélküli” előállításának és terjesztésének különböző formáira, mint például az álhírek, összeesküvés-elméletek stb., is bőségesen van példa, és ezek hatásának figyelmen kívül hagyása a migrációval kapcsolatos narratívák előállítására és terjesztésére súlyosan torzítja e világméretű folyamatok és szervezetek (a nagy és államilag finanszírozott trollhadseregektől kezdve a spin doktorok nemzetközi piacán és a piacképes álhírgyártási technikák exportján át az egyszerűen ártatlan propaganda-importig⁵⁶ stb.) nemzeti ügyekre gyakorolt szerepének megértését.

⁵⁵ Például a V-dem Report 2023-ban (https://v-dem.net/documents/29/V-dem_democracyreport2023_lowres.pdf), Reuters Institute Digital News Report, 2023 (https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2023-06/Digital_News_Report_2023.pdf), Freedom House Report, 2023 (https://freedomhouse.org/sites/default/files/2023-05/NIT_2023_Digital.pdf)

⁵⁶ Például a magyar hírportálok mintegy 8-14 százalékkal nagyobb valószínűséggel használtak az orosz agresszió leírására olyan kifejezéseket a cikkekben, amelyekkel tompítani vagy elfedni lehetett azt, ami valójában történt (pl. „ukrán helyzet”, „ukrán események”), mint a BBC hírei (Tóth–Varga 2022).

Bibliográfia

Arató K. – Mikecz D. (2015): Civil társadalom, szociális partnerek, társadalmi mozgalmak. In Köröseyi A. (szerk.): *A magyar politikai rendszer – negyedszázad után*. Budapest, Magyarország. Osiris Kiadó, MTA TK Politikatudományi Intézet, 428 p., pp. 307–331., 26.

Barlai, M.– Sik, E. (2017): A Hungarian trademark (a Hungarikum): The Moral Panic Button. In Barlai, M. – Fähnrich, B.– Griessler, C. – Rhomberg, M. (eds): *The Migrant Crisis: European perspectives and national discourses*. LIT Verlag: Berlin. https://www.academia.edu/33599524/A_Hungarian_Trademark_a_Hungarikum_the_Moral_Panic_Button

Bátorfy, A. – Urbán, Á. (2020): State advertising as an instrument of transformation of the media market in Hungary. *East European Politics*, 36(1), 44–65. <https://doi.org/10.1080/21599165.2019.1662398>

Benczes, R. – Ságvári, B. (2022): Migrants are not welcome: Metaphorical framing of fled people in Hungarian online media, 2015–2018. *Journal of Language and Politics*, 21(3), 413–434. <https://doi.org/10.1075/jlp.20042.ben>

Bernát, A. – Fekete, Zs. – Sik, E. – Tóth, J. (2019): Borders and the Mobility of Migrants in Hungary CEASEVAL, http://ceaseval.eu/publications/29_WP4_Hungary.pdf

Bernáth, G. & Messing, V. (2015). Wiped out. The government's antiimmigration campaign and opportunities to raise an independent voice [Bedarálva. A menekültekkel kapcsolatos kormányzati kampány és a tőle független megszólalás terepei.]. http://www.mediakutato.hu/cikk/2015_04_tel/01_menekultek_moralis_panic.pdf

Bernáth, G. – Messing, V. (2016): Infiltration of political meaning-production: security threat or humanitarian crisis? The coverage of the refugee 'crisis' in the Austrian and Hungarian media in early autumn 2015. Retrieved, March 30, 2018, from <https://cmds.ceu.edu/sites/cmcs.ceu.hu/files/attachment/article/1041/infiltrationofpoliticalmeaningfinalizedweb.pdf>

Bocskor, Á. (2018). Anti-immigration discourses in Hungary during the 'Crisis' year: The Orbán government's 'National Consultation' campaign of 2015. *Sociology*, 52(3), 551–568.

Boda Z. – Rakovics Z. (2022): Orbán Viktor 2010 és 2020 közötti beszédeinek elemzése. *Szociológiai Szemle*, 32(4), 46–69. <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.2022.4.3>

Boda, Zs. – Patkós, V. (2018): Driven by politics: Agenda setting and policy-making in Hungary 2010–2014. *Policy Studies*, 2018, 39(4), 402–421. <https://doi.org/10.1080/01442872.2018.1478075>

Boda Zs. – Sebők M. (2018): *A magyar közpolitikai napirend: Elméleti alapok, empirikus eredmények*. TK Politikatudományi Intézet. http://real.mtak.hu/121890/1/A_magyar_koezpolitikai_napirend_imprimatura.pdf

Bognár, É. – Sik, E. – Surányi, R. (2022): The Operation of the Moral Panic Button. In *Populism and Migration*. Eds.: Gedő, É. and Szénási, É. L'Harmattan, Paris, pp. 105–125. <https://doi.org/10.56037/978-2-343-25630-6>

Bognár, É. – Kerényi, P. – Sik, E. – Surányi, R. – Szabolcsi, Zs. (2023): Migration narratives in media and social media. The case of Hungary. BRIDGES Working Papers 7. <https://www.bridges-migration.eu/publications/migration-narratives-in-media-and-social-media-the-case-of-hungary/>

Csanádi, M. (2022): Paths to Political Capture and Institutionalized Corruption in Hungary, 2010–2021. In Csanádi, M. – Gerő, M. – Hajdu, M. – Kovách, I. – Tóth, I. J. – Laki, M. (2022): *Dynamics of an Authoritarian System: Hungary, 2010–2021*. Central European University Press. pp. 13–199. <http://real.mtak.hu/155841/1/Csanadi.et.al.CEU978963386578111.pdf>

Csanádi M. (2023): Az ország foglyul ejtése. *Mozgó Világ*, No. 7/8, pp. 2236.

Csepeli Gy. – Fábrián Z. – Sik E. (1998): *Xenofóbia és a cigányságról alkotott vélemények*. Társadalmi Riport. Szerk.: Kolosi T. et al. TÁRKI, Budapest, 458–489. <http://www.tarki.hu/adatbank-h/kutjel/pdf/a881.pdf>

Delbos-Corfield, G. (2022): Interim report on the proposal for a Council decision determining, pursuant to Article 7(1) of the Treaty on European Union, the existence of a clear risk of a serious breach by Hungary of the values on which the Union is founded (Report No. A9-0217/2022). European Parliament. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2022-0217_EN.html

Della Porta, D. (2013): Political Opportunity/Political Opportunity Structure. In *The Wiley-Blackwell Encyclopedia of Social and Political Movements*. Ed. by Snow, D. A –Della Porta, D. – Klandermans, B. – McAdam, D. wbespm159. Oxford, UK, Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1002/9780470674871.wbespm159>.

De Wilde, P. (2011): No polity for old politics? A framework for analyzing the politicization of European integration. *Journal of European Integration*, 33(5), 559–575.

Dimenzió Média Alapítvány (2022): What has been proven by the Hungarian election results?. https://www.dimenziomedia.hu/hir/What_has_been_proven_by_the_Hungarian_election_results-144

Enyedi, Zs. (2023): Illiberal Conservatism, Civilizationalist, Ethnocentrism, and Paternalist Populism in Orbán's Hungary. Ceu/Di Working Papers 03, Budapest.

European Commission: Migration and Asylum: Commission takes further steps in infringement procedures against Hungary. Press release 2018. 09. 18. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_18_4522 (Last accessed: 2023. 08. 14.)

Fullerton, M. (1996): Hungary, refugees, and the law of return. *International Journal of Refugee Law*, 8(4), 499–531. <https://brooklynworks.brooklaw.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1157&context=faculty>

Gajduschek Gy. – Sebők M. – Molnár Cs. (eds.) (2020): *A magyar jogalkotás minősége: Elmélet, mérés, eredmények.* Budapest, Gondolat Kiadó.
http://real.mtak.hu/121883/1/jogalkotas_minosege.pdf

Gerő, M. – Susánszky, P. – Kopper, A. – Tóth, G. (2020): Strategies for Survival: Human Rights Organizations' Responses to the Closing of Political Opportunity Structures in Hungary. *Politologicky Casopis*, 27(2), 119–139. <https://doi.org/10.5817/PC2020-2-119>

Gerő, M. – Sik, E. (2020): The Moral Panic Button. In *Europe and the Refugee Response*. Eds. Godziak, E. M. – Main, I. – Suter, B. Routledge, pp. 39–58.
<https://www.taylorfrancis.com/books/e/9780429279317/chapters/10.4324/9780429279317-4>

Gerő M. – Sik E. (2022): „Már nyomni sem kell” – a morális pánikgomb (MPG) és a 2022. évi választás. In *Az állandóság változása*. Szerk.: Böcskei B. – Szabó A. Gondolat/TK PTI, Budapest, 65–86.

Gerő, M. – Hajdu, G. (2023): Political polarization and political cleavages in the Hungarian society. In Csurgó, B. – Mathieu, N. – Megyesi, B.: *Rural society, power, & social integration Festschrift for the seventieth birthday of Imre Kovách*. Published by Centre for Social Sciences, Budapest, tk.hu Debrecen University Press, dupress.unideb.hu, and LADYSS, Social Dynamics and Recomposition of Spaces Laboratory, Paris, ladyss.com p. 165–188.

Gessler, T. (2017): The 2016 referendum in Hungary. *East European Quarterly*, 45(1-2), 85–97.

Guriev, S. – Treisman, D. (June 2020): [A theory of informational autocracy](https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104158). *Journal of Public Economics*. 186: 104158. [doi: 10.1016/j.jpubeco.2020.104158](https://doi.org/10.1016/j.jpubeco.2020.104158)

Hungarian Helsinki Committee: No Access to Asylum For 18 Months Hungary's dysfunctional embassy system in theory and practice. <https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2021/12/No-access-to-asylum-1.11.2021.pdf> (Last accessed: 2023. 08. 14.)

Imre N. – Kovács Á. J. (2022): *Számháború a szavakkal*. Szisz, Budapest, kézirat.

Ipsos (2023): World Refugee Day – Global Attitudes towards Refugees, June. <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-06/ipsos-global-advisor-world-refugee-day-2023-full-report.pdf>

Juhász, A. – Molnár, Cs. (2016): Magyarország sajátos helyzete az európai menekültválságban. In Kolosi, T. – Tóth, I. Gy. (eds.): *Társadalmi Riport 2016*. Budapest, Tárki, pp. 263–285. Available at: <http://old.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/13juhasz.pdf> (Accessed: 24 April 2019).

Kerényi P. – Sik E. (2022): Adalékok a morális pánikgomb legfrissebb megnyomattatásához. *Mozgó Világ*, 11:15–27.
https://www.researchgate.net/publication/365705164_Adalekok_a_moralis_panicgomb_legfrissebb_megnyomattatasahoz

Kopper, Á. – Susánszky, P. – Tóth, G. – Gerő, M. (2017): Creating Suspicion and Vigilance: Using Enemy Images for Hindering Mobilization. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, 3, 3 (Sep. 2017). DOI:<https://doi.org/10.17356/ieejsp.v3i3.366>.

Kovács, I. – Polyák, G. – Urbán, Á. (2021): *Media Landscape after a Long Storm. The Hungarian media politics since 2010* (p. 89). Mérték Médialemező Műhely. <https://mertek.eu/wp-content/uploads/2021/12/MertekFuzetek25.pdf>

Kováts A.: Foreword (2022). In *Valahol otthon lenni*. Eds. Kováts A. – Soltész B. Menedék, Budapest. https://tudastar.menedek.hu/sites/default/files/valahol_otthon_lenni.pdf

Kovács, K. – Nagy, B. (2022): In the Hands of a Populist Authoritarian: The Agony of the Hungarian Asylum System and the Possible Ways of Recovery. In Stoyanova, V. – Smet, S. (Eds.): *Migrants' Rights, Populism and Legal Resilience in Europe* (pp. 211–235). Cambridge, Cambridge University Press. doi:10.1017/9781009040396.013

Körösényi A. – Soós G. (2013): *Azt tették, amit mondtak? Választási ígéreték és teljesítésük, 2002–2006*. Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet. http://real.mtak.hu/9622/1/7822_Tordelt_kotet_honlapra.pdf

Kreko, P. (2022): The Birth of an Illiberal Informational Autocracy in Europe: A Case Study on Hungary. *The Journal of Illiberalism Studies*, Vol. 2, No. 1 (2022), 55–72.

Lázár D. – Sik E. (2019): A morális pánikgomb 2.0. *Mozgó Világ*, 11. sz., 15–32. https://www.academia.edu/40971554/A_mor%C3%A1lis_p%C3%A1nik-gomb_2.0

Majtényi, B. – Kopper, Á. – Susánszky, P. (2019): Constitutional othering, ambiguity and subjective risks of mobilization in Hungary: examples from the migration crisis. *Democratization*, 26:2, 173–189. DOI: [10.1080/13510347.2018.1493051](https://doi.org/10.1080/13510347.2018.1493051)

Melegh, A. (2016): Unequal exchanges and the radicalization of demographic nationalism in Hungary. *Intersections*, 2(4): 87–108. DOI: <https://doi.org/10.17356/ieejsp.v2i4.287>

Messing, V. – Ságvári, B. (2021): Are anti-immigrant attitudes the Holy Grail of populists? A comparative analysis of attitudes towards immigrants, values, and political populism in Europe. *Intersections. East European Journal of Society and Politics*, 7(2), 100–127. <http://intersections.tk.mta.hu/index.php/intersections/article/view/750>

Molnár Cs. (2018): Törvények. In *A magyar közpolitikai napirend: Elméleti alapok, empirikus eredmények*. TK Politikatudományi Intézet. 123–142. http://real.mtak.hu/121890/1/A_magyar_koezpolitikai_napirend_imprimatura.pdf

Nagy, Z. (2018): Mediation opportunity structures in illiberal democracies. Social movement responses to state anti-refugee propaganda in Hungary. Current perspectives on communication and media research, 203–216.

News islands in a polarized media system (2023). *Mérték Booklets* No. 30. https://mertek.eu/wp-content/uploads/2023/07/Mertek-fuzetek_30.pdf

Orosz, G. – Faragó, L. – Paskuj, B. – Kreko, P. (2022): Long-lasting Effects of a Prosocial Counter-Misinformation Intervention in an Informational Autocracy.

Pepinsky, T. –Reiff, Á – Szabó, K. (2022): The Ukrainian Refugee Crisis and the Politics of Public Opinion: Evidence from Hungary. OSF Preprints. September 13. doi:[10.31219/osf.io/4mvc6](https://doi.org/10.31219/osf.io/4mvc6).

Pokorny Zs. (2018): Rendeletek. In Boda Zs. – Sebők M. (eds.): *A magyar közpolitikai napirend: Elméleti alapok, empirikus eredmények*. TK Politikatudományi Intézet. 143–151. http://real.mtak.hu/121890/1/A_magyar_koezpolitikai_napirend_imprimatura.pdf

Pokorny, Zs. – Sággy, E. (2021): The policy agendas of liberal and illiberal democracy (1990–2018). In Sebők, M. – Boda, Zs. (eds.): *Policy Agendas in Autocracy, and Hybrid Regimes: The Case of Hungary*. Cham: Springer International Publishing, 207–244. <https://link.springer.com/book/10.1007/978-3-030-73223-3>

Pokorny Zs. – Barczikay T. – Bucholcz P. (2022): Válságkommunikációs stratégiák a magyar közpolitika-alkotásban: miniszterelnöki beszédek a koronavírus első két évében. *Politikatudományi Szemle*, 31.4: 59–77. http://real.mtak.hu/155286/1/Poltud_Szemle_2022-4%20Pokorny%20Zsanett.pdf

Policy Solutions (2023): *A világ magyar szemmel*. Budapest, Friedrich Ebert Stiftung. https://www.policysolutions.hu/userfiles/elemzes/354/policy_solutions_a_vilag_magyar_szemmel.pdf

Polyák, G. (2019): Media in Hungary: Three pillars of an illiberal democracy. In *Public Service Broadcasting and Media Systems in Troubled European Democracies*. Springer, pp. 279–303.

Sebők, M. – Molnár, Cs. – Kubik, B. Gy. (2017): Exercising control and gathering information: the functions of interpellations in Hungary (1990–2014). *The Journal of Legislative Studies*, 2017, 23.4: 465-483. <https://doi.org/10.1080/13572334.2017.1394734>

Sik, E. (1992): Transylvanian Refugees in Hungary and the Emergence of Policy Networks to Cope with Crisis. *Journal of Refugee Studies*, Vol. 5., No. 1., 16–28, <https://doi.org/10.1093/jrs/5.1.16>

Sik E. (1995): Az XXXellenesség Magyarországon 1994-ben. *Replika*, 17–18. sz., 282–290. [replika 17-18-19 sik.pdf](http://replika.17-18-19.sik.pdf)

Sik, E. (2000): Diaspora: Tentative Observations and Applicability in Hungary. In *New Diasporas in Hungary, Russia and Ukraine*. Eds. Kiss, I. – McGovern, C. Open Society/COLPI, Budapest, pp. 20–41.

Sik, E. – Szeidl, B. (2015): Quasi-diaspora and Cross-border Diaspora in the Hungarian-Slovak-Ukrainian Triborder Region. *Szociológiai Szemle*, 25(4). http://www.szociologia.hu/dynamic/107_125_oldal.pdf

Sik, E. – Márton, G. – Micsinai, I. – Surányi, R. (2014): *The Hungarian/Slovak/Ukrainian tri-border region*. Társki, Budapest.

<https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=63e3c9a591d9eaa6fa776855dd4c60946476c723>

Sik E. – Simonovits B. – Szeitl B. (2016): Az idegenellenesség alakulása és a bevándorlással kapcsolatos félelmek Magyarországon és a visegrádi országokban. *Regio*, 24 (2):81–108. <http://dx.doi.org/10.17355/rkkpt.v24i2.114>

Sik, E. – Melegh, A. (2017): A view from Eastern Europe: Tentative thoughts on crisis and calamity. In *Beyond the Migration and Asylum Crisis*. Ed. Ferruccio Pastore. Views, Aspen Institute Italia, Treccani, pp. 72–77. <https://www.aspeninstitute.it/en/programs/E-book/beyond-migration-and-asylum-crisis-options-and-lessons-europe-0>

Sik, E. – Simonovits, B. (2019): *The sociological characteristics of the discourse on relocation quotas in Hungary*. Táarki, Budapest, Ceaseval Working Paper. <http://www.tarki.hu/eng/ceaseval-working-paper-sociological-characteristics-discourse-relocation-quotas-hungary-endre-sik>

Szabó A. – Panyi Sz. (2022): Orbán a háborúban. *Direkt36*, október 21. <https://telex.hu/direkt36/2022/10/21/orban-a-haboruban>

Szente Z. (2020): A 2020. március 11-én kihirdetett veszélyhelyzet alkotmányossági problémái. *Állam- és Jogtudomány*, 61(3), 115–139. http://real.mtak.hu/116033/1/2020-03_SZENTE-tan.pdf

Tóth, I. J. – Varga, J. (2022): *Mitigation, Whitewashing, Obfuscation and Manipulation*. Corruption Research Center, Budapest, <https://www.crcb.eu/?p=3213>

Tóth J. (2020): Szerkesztői előszó. Korszakhatáron, avagy búcsú a menedékjogtól. *Állam- és Jogtudomány*, 60(4), 3–10.

Tóth, J. (2022): On the Edge on an Epoch, or a Farewell to Asylum Law and Procedure. In Gedő, É. – Szénási, É. (eds.): *Populism and Migration*. L'Harmattan, Paris, pp. 175–193. ISBN 978-2-343-25630-6

Tóth J. – Bernát A. (2022): Menekültválság 2022-ben: az Ukrajna elleni orosz agresszió menekültjeinek magyarországi fogadása. In *Társadalmi Ríport 2022*. Szerk.: Kolosi T. – Szelényi I. – Tóth I. Gy. Táarki, Budapest, 347–367.

Zakariás I. – Feischmidt M. – Gerő M. – Morauszki A. – Neumann E. – Zentai V. – Zsigmond Cs. (2023): Szolidaritás az ukrajnai menekültekkel Magyarországon: gyakorlatok és attitűdök egy lakossági felmérés alapján. *Regio* 2023(2): 101–150.

Mellékletek

1. melléklet: A szakértők életrajza⁵⁷

Kováts András: <https://kisebbssegkutato.tk.hu/kutato/kovats-andras>

Marsai Viktor: <https://migraciokutato.hu/staff-member/marsai-viktor/>

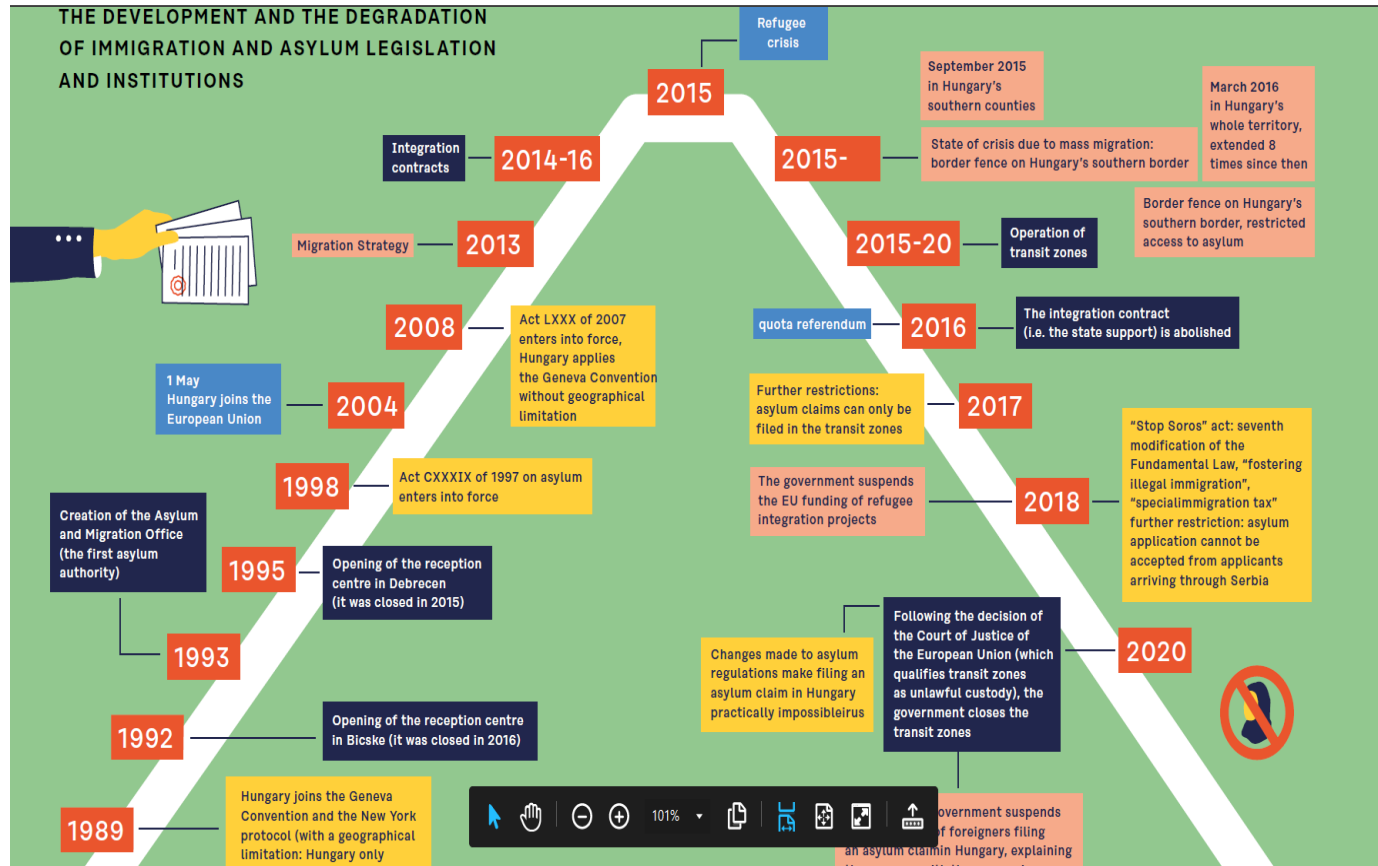
Orbán Balázs: <https://kormany.hu/politikai-igazgato/orban-balazs>

Polyák Gábor: <https://www.btk.elte.hu/munkatarsak/polyak-gabor>

Urbán Ágnes <https://www.uni-corvinus.hu/cv/urban-agnes/>

⁵⁷ Betűrendben, és csak az önéletrajz azon elemeire összpontosítva, amelyek szorosan kapcsolódnak az esettanulmányhoz.

2. melléklet: A bevándorlás és a menekültügyi legalizáció történetének mérföldkövei Magyarországon 1989 és 2020 között

BRIDGES

Assessing the production and impact of migration narratives

BRIDGES: Assessing the production and impact of migration narratives is a project funded by the EU H2020 Framework Programme for Research and Innovation and implemented by a consortium of 12 institutions from all over Europe. The project aims to understand the causes and consequences of migration narratives in a context of increasing politicisation and polarisation around these issues by focusing on six European countries: France, Germany, Hungary, Italy, Spain, and the United Kingdom. To do so, BRIDGES adopts an interdisciplinary and co-productive approach and is implemented by a diverse consortium formed by universities, think tanks and research centres, cultural associations, and civil society organisations.

The BRIDGES Working Papers are a series of academic publications presenting the research results of the project in a structured and rigorous way. They can either focus on particular case studies covered by the project or adopt a comparative perspective.

How to cite this Working Paper:

Gerő, Márton, Zsanett Pokorny, Endre Sik, and Ráchel Surányi. 2024. "A migrációs narratívák keletkezése és mozgása – Magyarország" *BRIDGES Working Papers* 31. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10479449>

© BRIDGES Consortium 2024

The texts are published in digital format in open access and under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) license.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10479449>

ISSN: 2696-8886

Editorial Coordination: Barcelona Centre for International Affairs (CIDOB)

This publication has been funded by the European Union under the Horizon 2020 research and innovation programme under grant agreement no. 101004564. Its contents are the sole responsibility of the author(s) and do not necessarily reflect the views of the European Union or of the participants of the research. The European Commission and the Research Executive Agency are not responsible for any use that may be made of the information it contains.